Anul XIV. **Februarie—Martie 1924.** **Nr. 2—3.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE LUNAR —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT **NICOLAE.**

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

SIBIIU. — 1924.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

„REVISTA TEOLOGICĂ"

:: :: Apare lunar :: ::
Abonamentul pe un an: 80 Lei.

REDACTOR: PROF. NICOLAE COLAN

Colaboratorii „Revistei Teologice":

Arhim. I. Scriban, (București); *Dr. I. Mihălcescu,* prof. la facultatea teologică (București); *Dim. I. Cornilescu,* (București); *Greg. Pletosu,* protopresb. (Bistrița); *Dr. G. Popovici,* protopresb. (Lugoj); *Dr. I. Stroia,* ases. cons. (Sibiiu); *I. Teculescu,* episcop mil. (Alba-Iulia); *V. Gan,* prot. (Offenbaia); *Dr. I. Lupaș,* profesor universitar (Cluj); Preot *Gr. Cristescu,* paroh (Craiova); *Al. Muntean,* protopresbiter (Tileagd); *Dr. Gh. Proca,* asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. Gh. Ciuhandu,* asesor consistorial (Arad); *Lucian Triteanu,* episcop al Romanului. *Dr. A. Crăciunescu,* profesor seminarial (Sibiiu); *Dr. S. Dragomir,* profesor universitar (Cluj); *I. Beleuță,* prof. sem. (Sibiiu); *Dr. D. Borcea,* protopop (Săliște); *Petru E. Papp,* protopop (Beiuș); *Dr. Vasile Lazarescu,* profesor sem. (Sibiiu); *A. Popoviciu,* prof. (Sibiiu); *Tr. Scorobețiu,* asesor consistorial (Sibiiu); Preot. *P. Morușca,* dir. stat. (Sibiiu); *Iosif Trifa,* preot (Sibiiu); *Gh. Maior,* profesor de relig. (Sibiiu); Diacon *Dr. Gheorghe Comșa* (București); *Aurel Papp,* preot (Socodor); *I. Popa,* preot (Săliște); *E. Cioran,* preot (Rășinari) ș. a.

P. C. preoți sunt rugați să însemneze pe cotorul mandatului, pe lângă comună și protopopiatul căruia aparțin.

Anul XIV. Februarie—Martie 1924. Nr. 2—3.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 80 Lei. Pe o jumătate de an 40 Lei
Un număr 8 Lei.

Tulburarea dela „Cuibu cu barză“.

Presa noastră bisericească şi politică de o potrivă şi-a mobilizat coloanele pentru lupta ce se dă de câteva săptămâni în jurul unui caz care iese din cadrul obicinuitelor întâmplări de toate zilele. E vorba de ortodoxia propoveduirii părintelui Tudor Popescu dela biserica «Cuibu cu barză» din Bucureşti. N'a rămas, cred, nici o singură categorie de oameni, care să nu-şi fi spus cuvântul printr'un reprezentant al său, în această semnificativă chestiune. Erudiţia teologului îmbătrânit în ispitirea Scripturilor sfinte şi în cercetarea rostului pe care-l au rânduielile noastre bisericeşti s'a întâlnit în discuţie cu diletantismul gazetarului care n'a făcut în viaţa lui altceva decât a tăiat la răboj crimele din capitală sau provincie; sfiala şi cumpătul omului care a învăţat să dea respectul cuvenit unei ***probleme de conştiinţă*** s'a încrucişat cu superficiala temeritate a celui ce n'a ajuns să poată face măcar distincţia între probleme şi nici nu şi-a bătut vr'odată capul cu ceeace va să zică: ***competinţa.*** Fiecare a căutat să lămurească opinia publică şi să povăţuiască autoritatea bisericească în judecarea acestui caz de abatere dela ortodoxie.

Căci *este* o abatere. Şi vom vedeà în ce consistă.

N'au lipsit din discuţie nici cele mai gratuite învinuiri reciproce: «Părintele Tudor Popescu lucrează cu bani

americani, este un lefegiu al străinilor, cari vor să ne surpe ţara — surpându-ne legea care ne-a închegat şi ne susţine conştiinţa solidarităţii noastre naţionale». Acuzatorii, la rândul lor, «sunt nişte hrăpăreţi păcătoşi, cari vor să înlăture pe un apostol al *Evangheliei*, pentruca în locul lui să se instaleze *ei* cu *Molitvelnicul* şi *Acaftistul*. Ori, în cazul cel mai bun, nişte invidioşi cari în neputinţa lor de a se ridicà până la înălţimea apostolică a părintelui Tudor, vor să eclipseze aureola pe care acesta şi-a câştigat-o cu multă trudă şi osteneală».

Nu cunosc pe părintele Tudor şi n'am fost nici odată la biserica «Cuibu cu barză». Entuziasmul sincer care a caracterizat propoveduirea lui, şi rezultatele acestei propoveduiri, concretizate în *convertirea* atâtor suflete smulse din gheena spirituală a Bucureştilor, dovedesc, pentru celce n'are alte informaţiuni, că îndreptarul părintelui Popescu nu vine de peste ocean, ci mult mai de aproape, din *propria lui conştiinţă*. Şi iarăşi, a pune la îndoială sinceritatea unor — hai să le zicem judecători — ca părintele arhimandrit Scriban, părintele Galaction ş. a. ar însemnà cel puţin o nechibzuită ofensă la adresa unora dintre cele mai strălucite figuri ale vieţii noastre bisericeşti.

Anticipăm deci sinceritatea şi buna credinţă de amândouă părţile şi pornim la discuţie pe drumul curăţit de bolovanii preocupărilor străine de problema care ne interesează.

Părintele Tudor Popescu a fost acuzat de abatere dela normele ortodoxiei. Mânecând dela cuvintele sf. Scripturi, că: «Este un singur Dumnezeu şi este *un singur mijlocitor*[1] între Dumnezeu şi oameni, omul Isus Hristos, care s'a dat pe sine însuşi ca preţ de răscumpărare

[1] Aici cuvântul «*mijlocitor*» are înţelesul de *răscumpărător*, ceeace se vede din cuvintele că Isus Hristos «*s'a dat pe sine însuşi preţ de răscumpărare pentru toţi*». Şi biserica învaţă că *în acest înţeles* Mântuitorul e *singurul mijlocitor*, adecă jertfa Lui pe cruce e suficientă pentru toţi oamenii, pentru toate păcatele şi pentru toate timpurile. Sfinţii *nu* sunt mijlocitori în acest înţeles, ci în sensul că intervin prin rugăciunile lor pentru noi. Prin urmare *nu* ei ne mântuesc, ci ei se roagă pentru noi la Dumnezeu.

pentru toţi» (1 Tim. 2, 5—6), Sf. Sa nu crede că sfinţii şi Preacurata Fecioară Maria pot intervenì la Dumnezeu, prin rugăciuni, pentru mântuirea oamenilor.

In consecinţă a eliminat din slujba sf. liturghii toate rugăciunile adresate acestora, lucru pentru care cârmuirea bisericească l-a tras la răspundere ca pe unul care nesocoteşte unele învăţături de credinţă ale ortodoxiei şi se abate dela rânduielile rituale ale bisericii.

In apărarea sa, părintele Popescu declară că Sf. Sa stă pe punctul de vedere ortodox, pentrucă credinţa sa se întemeiază pe cuvântul evangheliei. Tradiţia? E bună de aşezat într'un muzeu bisericesc, ori într'o arhivă a fosilelor religioase. Prin urmare biserica ortodoxă este — eterodoxă, pentrucă propovedueşte intervenţionismul în materie de mântuire sufletească, antropomorfizează calea care duce în împărăţia lui Dumnezeu.

Oricât de stringentă ar păreà logica părintelui Popescu, ea e desminţită în parte de însăşi sfânta Scriptură, pe care zice că se întemeiază. Pentrucă şi Sf. Sa recunoaşte că în Apocalipsă se vorbeşte de rugăciunile sfinţilor pentru oameni. Adevărat, că sfinţii încă se roagă — zice Sf. Sa, dar nu altor sfinţi, ci lui Dumnezeu; nu la rugămintea altora, ci din... propria lor iniţiativă, şi nu pentru mântuirea oamenilor, ci pentru... osândirea lor. Totuşi Părintele Popescu nu şi-a complectat tâlcul Apocalipsei prin încheierea atât de firească, după care cine poate intervenì pentru osândirea cuiva poate intervenì şi pentru mântuirea lui. De altfel părintele Popescu pare a fi conştient de această reticenţă a Sf. Sale, întrucât nu uită să facă, în legătură strânsă cu argumentarea credinţei sale, următoarea mărturisire de toleranţă largă faţă de credinţele altora: «Dacă totuşi cineva e de altă părere şi vrea să şi-o ţină, n'are decât să şi-o ţină». Prin urmare Sf. Sa admite dreptul oricui de a primì această învăţătură ca o părere subiectivă. Toleranţa aceasta poate fi la locul ei în chestiunile nedogmatizate, dar ea nu e admisă în privinţa dogmelor precizate de biserică.

Biserica ortodoxă încă îşi are toleranţa ei. Nu *sileşte* pe nime să-i mărturisească doctrina. N'a ars pe rug n'a dus la furci, nici n'a decapitat pe nime pentru credinţa sa. Toleranţa ei însă nu merge până la îngăduirea anarhiei dogmatice *în propria casă* zidită din libertatea conştiinţei religioase a credincioşilor *ei*, ci se referă numai la oamenii *extra muros*. Pentrucă ea este convinsă, că factorul chemat să îndrumeze orientarea religioasă a membrilor ei, este *autoritatea* şi nu *logica individuală* a fiecăruia. Ea nu poate tolerà în sinul său anarhia dogmatică, pentrucă din anarhia dogmatică nu poate izvorî decât o anarhie practică — *a vieţii*.

Autoritatea bisericească e chemată să supravegheze viaţa religioasă a credincioşilor ei, sub raport teoretic ca şi sub raport practic şi să cheme la ordine pe oricine s'ar abate dela doctrina, cultul sau disciplina consacrată. Altfel îşi neagă raţiunea propriei sale existenţe. Canoanele? O, canoanele — exclamă părintele Popescu. Dar cine n'a călcat vre-odată vr'unul din ele? Dacă-i vorba de călcarea canoanelor, toţi credincioşii bisericii ar trebuì excomunicaţi — inclusiv arhiereii — cu toatecă nime nu s'a gândit vre-odată la aşà ceva. Pentrucă toţi au călcat canoanele.

Pentru mintea omului neobicinuit să aprofundeze asemenea chestiuni, argumentul e seducător.

Totuşi, păr. Popescu când îl formulează astfel, scapă din vedere o dictincţie esenţială şi produce confuzie. Ca să lămurim chestiunea mai pe înţelesul tuturora vom întrebuinţà o analogie. Să ne gândim la o societate culturală, bună oară la «Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român». Alături de bărbaţi foarte culţi ea numără printre membrii ei şi oameni cari s'au împărtăşit foarte puţin din roadele culturii superioare. Ea îi îmbrăţişează şi pe aceştia cu căldură, tocmai pentru a le sporì cultura. Ar tolerà însă «Asociaţiunea» în sânul ei pe un astfel de membru care ar propovăduì în lumea largă că cultura românească e o rătăcire şi că pentru poporul românesc s'ar potrivì mai

bine bună oară cultura ungurească? Evident, nu. Notaţi prin urmare deosebirea: pe ceice nu împlinesc întru toate preceptele culturale îi menţine cu scopul de a-i îndreptà, — dar pe cei ce-i combat *credinţele* culturale îi excomunică din sinul său. E îndreptăţită «Asociaţiunea» să procedeze astfel? Fără îndoială. Căci dacă ar admite ca proprii săi membrii să-i desfiinţeze principiile ce le profesează, ar renunţà ea însaşi la dreptul său la existenţă.

In chip analog procedează şi biserica. Ea osândeşte păcatul, dar nu izgoneşte din sânul său pe păcătoşi, ci îi cheamă la sine şi le îmbie mijloacele de cari dispune, pentru îndreptarea şi mântuirea lor. Prin această misiune ea continuă opera Mântuitorului care a venit în lume să caute şi să mântuească pe cel pierdut. Până la o limită biserica tratează cu îngăduinţă chiar şi pe ceice s'au abătut dela credinţele ei. Şi pe aceştia ea îi învaţă şi îi sfătueşte să se întoarcă dela rătăcirile lor, — ***dar când s'a convins că toate învăţăturile, sfaturile şi chemările ei rămân zadarnice, că rătăcirea şi împotrivirea faţă de principiile de credinţă, de dogmele religioase cari stau la temelia ei, sunt susţinute constient şi cu îndârjire,*** atunci celui ce s'a făcut vinovat de această atitudine biserica îi arată locul care i se cuvine — adecă afară de sânul ei. Unul ca acesta ar trebuì să tragă el însuşi consecinţa atitudinei sale şi să iasă din biserică, dupăce sufleteşte s'a despărţit de comunitatea ei. Dacă totuşi nu face acest pas, biserica e silită să intervină şi să aplice *excomunicarea.*

Vedeţi, prin urmare, deosebirea de tratament ce o aplică biserica faţă de păcătoşi şi faţă de eretici. Pe cei dintâi nu-i excomunică în nădejdea îndreptării lor — pe eretici însă îi excomunică, ca pe unii cari atentează la însăşi principiile de existenţă ale bisericei. Rugăm deci pe părintele Popescu să nu întrebuinţeze pe păcătoşi drept paravan din dosul căruia să combată dogmele bisericei şi să-şi apere ereziile sale.

Dar avem impresia că confuzia ce o face Sfinţia Sa e voită, ca să poată strigà lumei din afară: Iată

oameni buni, sunt atâţa păcătoşi în biserică, cărora nu li se mişcă nici un fir de păr de pe cap, dar pe mine, smeritul preot Tudor Popescu dela biserica «Cuibu cu barză», care n'am făcut altceva decât să chem sufletele rătăcite la Hristos, pe mine vreau să mă dea afară...
Apelul n'a rămas fără răsunet. S'a şi înfiinţat un «comitet de acţiune», foarte «intervenţionist» prin adrese trimise la Sf. Sinod, prin broşuri şi prin articole tipărite în ziare, şi printr'o abilă şi fervență propagandă în mijlocul unui public doritor de sensaţii. Se încearcă diversiuni, când pe chestia canoanelor căzute în desuetudine, când prezentând cazul ca o nevinovată abatere dela regulele tipicului, pe cari nici alţi preoţi nu le-ar fi aplicând întocmai.

Pentru o judecată clară şi dreaptă în materii bisericeşti toate acestea nu folosesc la nimic. Noi nu contestăm conduita morală a preotului Popescu, nici succesele pastorale ce le-a putut obţine — *dar toate acestea nu-l îndreptăţesc să se abată dela dogmele bisericei*, câtă vreme vrea să rămână preotul şi credinciosul ei. Nici Arie nu va fi fost cel mai păcătos şi va fi secerat şi el oarecari succese pastorale — totuşi biserica l-a condamnat. Pentrucă depozitul de adevăr al bisericei, crezul dogmatic al ei, stă mai presus de meritele oricui. Biserica nu-l poate sacrificà din nici un fel de consideraţii personale, nici nu poate intra în transacţiuni pe chestii dogmatice de dragul nimănui, obligamentul ei cel mare fiind de-a păstrà întreg şi nefalsificat adevărul mântuirii până la sfârşitul veacurilor. Datoria de conştiinţă a preoţilor ca şi a credincioşilor bisericei este, de-a se identificà prin credinţa şi viaţa lor cu acel adevăr.

Recunoaştem că sunt între canoane şi de acelea cari, prin schimbarea timpurilor, nu se mai potrivesc cu împrejurările de astăzi. Necesităţile istorice cari le-au zămislit, le-au imprimat şi nota caducităţii. Biserica va găsì momentul potrivit, ca să le supună revizuirei, pentrucă canoanele, întrucât n'au cuprins dogmatic, pot fi modificate. Numai dogmele credinţii, ca adevăruri reve-

late, nu sunt supuse modificării, ci sunt deopotrivă de actuale şi adevărate pentru toate timpurile. Iată, prin urmare, că nici caducitatea ori călcarea unora dintre canoane, nu-i dau păr. Popescu dreptul de a se abate dela dogmele credinţii.

Greşesc şi acei apărători ai păr. Popescu, cari cred că întreg conflictul s'a produs pentru o inofensivă abatere dela tipic. Sfinţia Sa a suprimat câteva rugăciuni din liturghie. Atâta tot. Lucru pe care l-ar fi făcând şi alţi preoţi. — Admitem că fac şi alţi preoţi prescurtări în serviciile liturgice. Dar Sfinţia Sa n'a făcut asemenea modificări incidental, ci *a eliminat sistematic tocmai acele părţi din liturghie, cari cuprind învăţăturile dogmatice pe cari refuză a le crede.* Prin urmare n'avem de-a face cu o chestie de tipic, ci cu o atitudine contrară dogmelor bisericei. Cazul e acesta: un preot care din motive dogmatice nu se mai identifică în întregime cu liturghia pe care are să o slujească la altarul bisericei! Se poate îngădui acest lucru? Puteà biserica să treacă cu vederea un asemenea caz?

Chemat la ordine, păr. Popescu a făcut ce n'ar fi făcut mulţi din ceice ar fi fost în situaţia sa. Sfinţia Sa *nu* recunoaşte autoritatea bisericească şi-şi proclamă dreptul de a-şi croì singur ortodoxia sa şi de a-şi alcătuì cultul în conformitate logică — cu această «ortodoxie». S'au mai abătut şi alţii? Da, în alte părţi ale bisericei ortodoxe. In biserica noastră ortodoxă română însă, acesta e cel dintâi caz de abatere a unui preot dela dogme. Până acum, slavă Domnului, noi am fost feriţi de asemenea conflicte. Nouătatea cazului trebue să ne dea de gândit. Nu ajunge să-l privim ca un simptom al stărilor de după răsboiu. Are şi alte explicaţii şi credem că vom aveà ocazie să le semnalăm. Ceeace nu se poate contestà însă e datoria bisericei de a interveni şi a nu lăsà ca răul să ia proporţii. Statul şi oricare societate îşi revendică dreptul de a cere respectul legilor şi a ordinei sale. Biserica să nu aibă acest drept? Numai *în biserică* să fie justificată anarhia?

Cine se va încumetà s'o creadă? Şi suntem siguri că nici părintele Popescu n'o crede.

Dar *conştiinţa?* De bunăseamă, acesta e cel mai mare cuvânt pe care-l poate rostì cineva în materie de credinţă. Şi părintele Popescu l-a rostit, impunându-şi-l ca singurul regulator al vieţii religioase. Dar cine are curajul să-şi dogmatizeze autonomia conştiinţei sale, trebue să aibă şi curajul de a suportà consecinţele acestei atitudini. Fără murmur, fără revoltă — *fide heroica*, din îndemn personal.

Din momentul în care mădularul de bunăvoie al unei societăţi a călcat conştient «constituţia» — *virtual* s'a eliminat din societatea respectivă. Iar în caz că, chemat la ordine de către autoritatea în drept, nu reintră în legalitate, îşi atrage în chip firesc, şi eliminarea *reală*. De aceea, judecată în lumina postulatelor legalităţii, procedura autorităţii bisericeşti în judecarea părintelui Tudor nici nu este deplină. Şi dacă Sf. Sinod, ca supremă instanţă judecătorească în materie de abatere dogmatică, va vrea să tragă ultimele consecinţe pentru apărarea principială a prestigiului, a disciplinei şi legalităţii pe care trebue s'o respecte orice autoritate, nu numai că va trebuì să întărească sentinţa de caterisire a consistorului spiritual, ci va trebuì să excomunice din sinul bisericii ortodoxe române atât pe părintele Popescu, cât şi pe apărătorii săi. Iată ultima încheiere la care duce o logică pur intelectuală.

Eu nu sunt idololatrul ei. Fiindcă tragicul conflictelor dintre conştiinţă şi autoritate mă cutremură. Mai este însă şi o altă logică: a inimei. Mântuitorul a judecat pe păcătoşii *gata de pocăinţă* şi cu aceasta. Sunt convins că nici Sf. Sinod nu va judecà altfel. Aceasta se vede şi din hotărârea ce a luat-o instituind o comisie de patru ierarhi, ca să sfătuească duhovniceşte pe păr. Popescu a se întoarce de pe calea pe care a apucat. I s'au dat deci toate posibilităţile de a se împăcà cu biserica. Va face-o ori nu? Nu ştim. In orice caz cheia nu este în mâna Sf. Sinod, ci în a Sf. Sale. **Redacţia.**

Unul din sfinţii lor.

— Iosaphat Kuncewicz. —

«Biserica catolică de rit oriental are de înregistrat anul acesta o frumoasă aniversare, o *izbândă a ei asupra contrarilor săi:* trecentenarul dela moartea de martir a s. Iosafot (!) mitropolitului gr. cat. de Polosk», care «a fost *atacat de neuniţi*». Aşà scrià organul episcopiei gr. cat. din Lugoj «*Sionul Românesc*», în Nr. său 18—20, pag. 50—51.

N'am aveà nimic împotriva *actelor de pietate* ale neocatolicilor de rit oriental, oricât de mult sunt ei secondaţi de opinia publică a apusenilor de rit latin. Dar nici nu putem trece de tot impasibili, pe lângă aceasta aniversară, pentru laturea sa *tendenţioasă*, de a sublinià biruinţa, dorită Papismului, asupra popoarălor ortodoxe ale Orientului, între cari ne numărăm şi noi Românii. Vom spune deci şi noi, din punct de vedere istoric, câteva cuvinte despre dânsul.

Iosafat, din botez Ioan, Kuncewicz se născuse în anul 1580 din părinţi ortodocşi, în Vladimir (Volhinia) şi erà rutean de origine. La 1595, cu prilejul sinodului unionist dela Brest, când s'a făcut unirea Rutenilor cu mijloace adoptate în parte şi în Ardeal, dânsul puteà fi de vreo 15 ani. Nouă ani mai târziu intră în mănăstire, călugărindu-se şi stăruind cu zel în viaţă călugărească. Ca mulţi alţii ajunge şi dânsul în vârtejul preocupaţiilor unioniste, poate nu fără vr'o legătură cu împrejurările de viaţă, aspre şi defavorabile, în cari trăià biserica ortodoxă prigonită la extrem în Polonia catolică. Mai târziu, ajunge arhimandrit după aceea şi arhiepiscop de Polozk şi Witebsk.

In această calitate a fost un zelator rar pentru cauza unirii între conaţionalii săi. «In fanatismul şi turbarea faţă de contrarii unirii merse aşà departe încât le scoteà şi trupurile din morminte, pentrucă n'ar fi fost vrednice să stea într'un loc sfinţit».[1]

[1] Eus. Popovici: Ist. bis. (traduc.) II. 447.

In vreme ce «catolicii» îi văd numai activitatea plină de zel unionist, contimporanii aceluiaşi, între cari cancelarul Litvaniei, Leon Sapieha, unul dintre cei mai mari bărbaţi de stat ai Poloniei, ni-l înfăţişează în complecta lumină a caracterului său de intolerant, caracter care i-a provocat şi sfârşitul.

La 12 Martie 1622, Leon Sapieha îi adresă următoarea caracteristică scrisoare: «Prin abuzul de autoritatea voastră şi prin acţiunile voastre, cari izvoresc *din vanitate şi din ură personală mai mult decât din iubire* către ai voştri, şi cari se împotrivesc legilor ţării noastre aţi aprins aceea primejdioasă *schintee, care ameninţă cu provocarea unui foc general. Supunerea faţă de legile ţării este mai necesară decât unirea cu Roma.* O promovare nesocotită a unirei strică Majestăţii regelui. Este cu cale să se lucre într'acolo, ca să fie o turmă şi un păstor; dar spre aceasta se cere şi cumpăt; a aplicà (principiul) *compelle intrare* este împotriva legilor noastre. O unire generală poate fi înfăptuită numai prin spiritul iubirei, şi nu prin silă. De aceea nici nu este mirare, că autoritatea Voastră întâlneşte împotrivire. Voi îmi faceţi cunoscut, că viaţa Vă este în primejdie; eu însă sunt de părerea, că înşi-vă Vă sunteţi pricina. Voi îmi spuneţi, că aveţi datoria să imitaţi pe episcopii de odinioară în suferinţe. Imitarea marilor păstori este lucru vrednic de laudă, — urmaţi-le acelora însă în evlavie, *ştiinţă* şi în umilinţă. Cetiţi vieţile acelora şi nu veţi găsì, că ei vor fi mers cu jalbe pe la tribunalele din Antiochia ori Constantinopol, în vreme ce toate autorităţile (Poloniei) se ocupă de jalbele Voastre. Voi spuneţi, că trebue să cercaţi scut împotriva agitatorilor. Hristos n'a făcut-o aceasta, ci s'a rugat pentru prigonitorii săi. Aşà ar trebuì să faceţi şi voi, în loc de a răspândì scrisori de acuzare şi ameninţări, ceeace Apostolii n'au făcut nici odată. Sfinţia Voastră susţineţi că aveţi deplina putere de a-i despoià pe schismatici şi de a-i judecà la moarte. Evangheliile însă învăţă tocmai contrariul. *Unirea aceasta a pricinuit mare nenorocire.*

Voi siluiţi conştiinţa şi închideţi biserici, aşà că creştinii mor ca necredincioşii, fără serviciu divin şi fără de sacramente. Voi abuzaţi de autoritatea Regelui, fără să-i fi cerut autorizaţia de a face uz de ea. Dacă procedurile Voastre au pricinuit tulburări, Voi ne scrieţi imediat, că e necesar, ca protivnicii unirei să fie exilaţi. Dumnezeu să ne ferească de a ne necinstì ţara prin atari cruzimi. Pe cine aţi convertit Voi cu asprimea Voastră? Voi aţi înstrăinat pe Cazacii credincioşi, Voi aţi făcut, din oi, capre; *Voi aţi adus primejdie asupra ţării* şi, poate, chiar stricăciunea (perirea) catolicilor. Unirea nu a adus bucurie, ci numai discordie, ceartă şi nelinişte. *Ar fi fost mult mai bine dacă ea nici nu s'ar fi făcut.* Iar acum vă poruncesc ca, la porunca regelui, să deschideţi şi să le restituţi Grecilor (ortodocşilor), ca să-şi poată ţineà serviciile divine. Noi nu-i oprim nici pe Evrei nici pe Turci de a-şi aveà locurile lor pentru serviciile religioase şi Voi, totuşi, aţi închis biserici de ale creştinilor. Eu primesc din toate părţile amenințări, că se va întrerupe orice legături cu noi. Unirea ni-a răpit dejà mai multe oraşe şi cetăţi. *Băgaţi de seamă, ca unirea aceasta să nu Vă pună capăt şi vouă şi nouă*».[1]

Această scrisoare a cancelarului Leon Sapieha, date fiind poziţia oficială a autorului şi faptele la cari face provocare, aruncă lumină asupra atitudinilor arhiepiscopului Kuncewicz. Ceeace prevedeà cancelarul ca o urmare a atitudinei intolerante a arhiepiscopului, că unirea îi va mâncà capul, s'a şi realizat în curând, la 12 Noemvrie 1623; iar sfârşitul de trist augur pentru statul polon de pe urma certelor confesionale şi a siluirilor în folosul catolicismului, urmă mai târziu: întreita împărţire a Poloniei.

Arhiepiscopul Kuncewicz, care nu se distingeà de altfel prin o prea vădită ştiinţă, întru cât aveà cam aceeaşi erudiţie ca episcopii de pe atunci ai Rutenilor,[2]

---

[1] Dr. A. *Pichler:* Gesch. der Trennng. II. 109—10.
[2] Dr. Ed. Likowski: Union zu Brest. Pag. 303.

se aflà în Noemvrie 1623 în Witebsk, în misiune «unionistă». Erà tocmai anul, în care atât în Ruthenia, cât şi în Roma, se tratà serios asupra proiectului de a desfiinţà pe uniţi, prin *latinizarea* lor,[1] lucru ce se ştià în popor. Şi, totuşi, în ziua sfântului Dimitrie (26 Oct.) 1623, avù imprudenţa să cuvinteze în biserică într'un ton provocător: «Şi voi, *cetăţenii din Witebsk*, încă îmi pregătiţi moartea.... Vedeţi, eu sunt în mijlocul vostru, ca păstor sufletesc al vostru; s'o ştiţi, că pentru mine va fi cea mai mare fericire să mor pentru voi. Numai de s'ar milostivì Dumnezeu să mă lase ***să mor pentru sfânta unire,*** pentru primatul sfântului Petru şi al urmaşilor săi, pentru papa»![2]

Dorinţa i s'a şi împlinit. Cetăţenii din Witebsk, îndârjiţi pentru silniciile aplicate în ţara întreagă la adresa Rutenilor, rămaşi ortodocşi, cu gândul de a-i atrage la unire, — aţâţaţi nu numai de proiectul de latinizarea uniţilor ruteni ci şi de provocarea de pe amvon din partea arhiepiscopului zelator unionist, se decid la un mijloc extrem de apărare, pe care îl detestăm, dar îl înţelegem prin psihologia vremilor de atunci. La 12 Noemvrie 1623, când arhiepiscopul venià dela biserică, a fost masacrat de mulţimea furioasă. Deviza erà: «Ucideţi-l pe papistul»![3]

Conaţionalii noştri catolici de rit oriental, dela Blaj şi de airea, cari au nimerit bine signatura situaţiei prezentându-l pe Kuncewicz ca pe «un martir al sfintei uniri»,[4] puteau şi pot să-şi serbeze în dragă voe sfinţii lor de provenienţă nouă. Am fi aşteptat însă să nu accentueze cu atâta emfază, că de «neuniţi» a fost atăcat.

Istoricul Pichler, în lucrarea sa menţionată,[5] are o notiţă sublinară, pe care o recomandăm în atenţiunea uniţilor noştri: ***«Este neadevărat ceeace episcopii uniţi ruteni au raportat Propagandei Fide, că Iosafat a fost***

[1] Ibid. 302.
[2] Ibid. 344.
[3] Ibid. 346.
[4] Foiletonul «Unirei» dela Blaj. Nr. 45 din 1923.
[5] Op. Cit. II. 110—111.

ucis de schismatici: Ob unicum, quod primatum s. sedis apostolicae ac proinde fidem catholicam semper strenue defenderit — pentru singurul motiv, că pururea a apărat . . . . . . primatul papal şi credinţa catolică»... *Kulczinski*, Specimen ecclesiale Ruthenicae. Paris 1859, pag. 235. — Panegiricul, pe care l-a ţinut un elev al colegiului grecesc în Roma la 12 Septemvrie 1624 despre martirul acestui bărbat, îi oferă, în ceeace priveşte exagerările fanatice, extremul ce se poate închipuì.

Kuncewicz a fost ucis de *cetăţenii* din Witebsk, pe cari îi provocase el de pe amvon. Intre «cetăţenii şi între neuniţii» din Witebsk va fi fost, de sigur, oarecare deosebire, pe care nu o află provocătorii, cari scriu istorie după interesul lor şi după informaţii unilaterale.

Dr. Gh. Ciuhandu.

Studiul pastoralei în biserica românească.

SECŢIUNEA XV. (Sfârşit)

7. ***Misiunea din insulele Caroline şi Marshall.*** — Această misiune a fost începută în 1852 de către creştinii nou-convertiţi din insulele Havai, printre locuitorii împrăştiaţi în cele vreo mie de insule cuprinse sub numele de *Caroline* şi *Marshall* şi care se găsesc presărate pe o întindere cât Marea Mediterană. Lucrarea de propoveduire a mers foarte bine şi a avut mari rezultate, încât chiar şi patru regi ai acelor locuitori au venit la credinţa creştinească. Insufleţirea religioasă s'a simţit mai cu seamă în insulele *Ponape*, *Kuzaie*, iar începuturi bune în *Mortlok* şi *Truk*. Domnia apăsătoare spaniolă însă şi propaganda catolică a început o contramisiune, fiindcă cea dintâi erà din izvor protestant, aşà că lucrarea misionară s'a moleşit până la 1889, când insulele Caroline au fost cumpărate de Germania, iar misionarii vechi au început să ceară ajutor din Germania. La 1905, *Uniunea germană a Ligii tinerimii* le-a

trimes pe cel dintâi misionar, iar după el, până în Octomvrie 1908, au mai urmat alţi 10, în legătură cu Misiunea *Liebenzell*. Pentru trimiterea, echiparea şi întreţinerea acestora, a îngrijit numita Uniune, ba încă şi pentru o corabie misionară de trebuinţă pentru umblarea printre insule. Până la marele răsboiu, mai fuseseră pregătiţi încă şase misionari, care însă erau încurcaţi în munca lor de 33 de misionari catolici, mai cu seamă pe terenul şcolar.

Mai la meazăzi de cele 680 de insule cu numele Caroline, unde se află insule mai mari, vestirea despre evanghelie a fost dusă numai la două din ele şi nu din destul, din pricină că locuitorii erau mâncători de oameni şi stăpânirea n'a putut pătrunde niciodată mai adânc înăuntrul insulelor. De oarece însă misiunea a lucrat de jur împrejur în insulele *Figi*, aducând la credinţă până şi mâncători de oameni, erà nădejdea până la răsboiu că nu va trece mult până ce misiunea va pătrunde şi la acei sălbateci.

8. ***Societatea misionară evanghelică-luterană din Leipzig***. — In Dresda fiinţă o societate misionară evanghelico-luterană, în legătură cu Misiunea din Basel. In 1832, s'a ridicat tot în Dresda o şcoală misionară pregătitoare, iar în 1836 un seminar misionar. Atunci s'a înfiinţat şi o societate misionară luterană independentă, care trimeteà misionari mai întâi în Australia şi în India de Răsărit (la Tamuli), intrând cu aceasta în parte pe teritorul unei misiuni mai vechi daneze.

Lucrarea acestei misiuni a început a merge bine după ce cârmuirea ei a intrat în mâna energică a D-rului *Graul* (1844—60), care şi-a strămutat sediul societăţii la Leipzig. Ea a ajuns în Germania un centru al silinţelor luterane către lucrarea misionară.

Sub cârmuirea priceputului Dr. *Hardeland* (1860—90), s'a întemeiat în 1879 un nou seminar. Intre 1877—78 a avut ea isbânda că foarte mulţi veneau la organele ei să ceară botezul. 2500 de oameni au fost bo-

tezaţi în acest răstimp. In 1893 câmpul de lucru al acestei misiuni a fost întins şi în africa de Răsărit, pe teritor englez şi german. Societatea lucrează cu oameni de ispravă (în parte pregătiţi şi teologic) şi aveà frumoase rezultate. In 1900 aveà 47 de misionari şi 18,538 de botezaţi. Veniturile ei anuale erau de 663,531 de mărci. Organul de publicitate al societăţii erà *Evang. lutherisches Missionblatt.* Directorul ei până la răsboi erà *von Schwartz*, sediul *Evangelisches Missionshaus* în Leipzig.

9. ***Misiunea Liebenzell.*** — Această misiune s'a născut din imboldurile care veneau dela Misiunea pentru interiorul Chinei. Credincioşi din Germania au prins ideia de a luà o parte mai largă la aceà mare lucrare misionară. Din aceasta s'a născut în Noemvrie 1899 aşezământul «Ramura germană din Hamburg pentru lucrarea misionară înăuntrul Chinei» (*Deutscher Zweig der China-Inland-Mission in Hamburg).* In Ianuarie 1900 s'a dus în China cel dintâi misionar, un candidat în teologie.

In Aprilie 1902, ea şi-a mutat sediul în *Liebenzell*, Würtenberg, din pricină că fusese vândută casa în care-şi aveà sediul în Hamburg şi i s'a pus alta la dispoziţiune în Liebenzell. In 1906, şi-a clădit acì un mare local propriu.

Din Liebenzell, a trimis ea surori misionare în China. Lucrarea ei s'a întins în provincia *Hunan* din sud-vestul Chinei. Din capitala *Hangsa*, şi-a întins ea un şir de 6 staţiuni şi o staţiune secundară. Şi-a clădit şi un azil. La cele mai multe staţiuni are şi şcoale. Numărul şcolarilor într'o şcoală n'a trecut de 20. Comunităţi creştineşti are mai multe, în nici una însă numărul convertiţilor cu drept de împărtăşire n'a trecut de 22.

In misiune lucrau 11 fraţi, 8 surori necăsătorite, 6 femei misionare, apoi 15 ajutoare, bărbaţi şi femei, dintre localnici. In Marea de Sud şi anume în *Ponape* şi în insulele *Truk*, lucrau 6 fraţi, 3 surori necăsătorite şi o femeie misionară. Afară de aceştia, ea mai aveà 26 per-

soane de ajutor dintre localnici şi 25 de şcoale cu mai multe sute de copii în cele 4 staţiuni principale şi multe secundare. Cu convertirile a mers încet, pentrucă şi lucrarea societăţii nu dăinuieşte de multă vreme. Agenţii ei însă spuneau că urmele influenţei lor se bagă de seamă şi nu vor întârzià a se face mai bine cunoscute.

Timpul de formare pentru fraţi şi surori ca agenţi misionari durà 3 ani, apoi un an de exerciţiu practic într'un cerc al comunităţii în ţară.

10. ***Societatea pentru misiunea internă şi externă.*** — Această societate a bisericii luterane îşi are sediul în ***Neuendettelsau*** în Bavaria. Dela 1885, ea îşi duceà lucrul ei cu puteri independente în ţinutul *Kaiser-Wilhelmsland* din insula Oceaniei Noua Guinee.

11. ***Aşezământul misionar din Neukirchen.*** — Acesta îşi datoreşte fiinţa lui credinţei şi energiei pastorului reformat din Neukirchen *Ludwig Doll*, trecut către Domnul în 1883. La 1878, întemeiase el numai un azil pentru orfani, în felul lui *Gheorghe Müller*, adecă un aşezământ care să trăiască numai din ce vor aduce rugăciunile către Dumnezeu, fără a cere ceva la oameni.

Dela 1880, au intrat acolo câţiva ucenici misionari, care, la 1882, cu cel dintâi profesor al lor, s'au dus şi s'au aşezat într'o casă din mijlocul satului, unde mai nainte fusese o ospătărie, ajunsă apoi casă misionară.

Acolo se primeau ucenici de felurite confesiuni şi primiau învăţătura misionară într'un curs de 5 ani de zile.

Câmpul de lucru al acestei misiuni a fost (dela 1884) mijlocul insulei Iava, locuită de 6.000,000 de mohametani şi în care lucrau 15 misionari; apoi în Africa engleză de Răsărit, locuită, în ţinutul *Suahili*, de 31,000 de mohametani şi de cam 15,000 de alţi păgâni din ţinutul *Pakomo*, înăuntrul ţării, pe lângă râul *Tana*. In această parte se aflau 11 misionari.

Lucrarea mergeà bine în Iava şi la sălbatecii de pe lângă râul Tana, dar mult mai slab la mohametanii din Suahili.

La începutul lui 1908, aşezământul aveà în Iava 10 staţiuni principale şi 32 secundare, 72 de ajutoare dintre oamenii locului, 1482 de botezati, 1201 şcolari. In acel an (1908), au fost botezaţi de 56 oameni vârstnici şi tot atâţia copii.

In Africa de Răsărit, aveà 4 staţiuni mai mari şi 11 mai mici, 29 de ajutoare, 385 de botezaţi (numai oameni în vârstă), 451 de şcolari, iar în anul din urmă avusese 76 de botezaţi dintre vârstnici.

Aşezământul are şi o foaie misionară *Der Missions- und Heidenbote* («Vestitorul pentru misiuni şi păgâni»). Se tipăreà în 6800 de exemplare.

12. ***Societatea misionară din Germania de Nord.*** (*Die Norddeutsche Missionsgesellschaft*). — Aceasta a fost înfiinţată la 9 Aprilie 1836 în Hamburg şi s'a strămutat la Brema în 1850. După oarecare activitate în India şi Noua Zelandă, ea şi-a luat un singur câmp de lucru pe coasta de apus a Africei în Togo şi Coasta de Aur. La început a mers foarte greu, iar pe urmă a început să aibă rezultate frumoase. La 1 Ianuarie 1908 aveà, în cele 8 staţiuni principale ale ei şi 125 secundare, 6731 de creştini, iar în cele 141 de şcoale, 5162 de şcolari. Misionarii sunt formaţi în Basel, iar surorile în Hamburg.

13. ***Misiunea răsăriteană germană (Deutsche Orient-Mission).*** — Această societate a fost înfiinţată la 29 Septemvrie 1895 în *Friesdorf*, regiunea Harz din Germania de către Pastorul Dr. *Lepsius*. In aceiaşi zi de 29 Septemvrie s'a săvârşit grozavul măcel din Constantinopol împotriva Armenilor, care au fost urmate apoi de uciderile cumplite din 1895 şi 1896. In legătură cu aceste grozăvii, Dr. Lepsius a înfiinţat o organizare pentru ajutarea Armenilor. Din vremea aceea, Misiunea germană răsăriteană întreţine două aziluri pentru orfanii armeni în *Urfa*, Mesopotamia şi în *Hoi*, Persia de miază-noapte; iar în *Urmia*, (tot Persia de sus) un azil sirian pentru orfani, un spital cu clinică în Urfa şi o clinică în *Diar-*

bekir. Şcoale şi ateliere sunt alăturate acestor aşezăminte pentru instruirea copiilor.

Misiunea răsăriteană germană lucrează şi în Ţările Balcanice, Rusia de sud şi Kurdistan. Ea are în Filipopol o tipografie misionară, în care pastorul armean *Avetaranian*, care mai nainte a fost hoge turcesc şi care cârmuieşte acum tipografia, tipăreşte tratate turceşti şi armeneşti, scrieri misionare, o revistă turcească săptămânală cu numele *Ghiuneş* şi alta lunară numită *Sahid iul Hakaik*. Tot acolo se tipăreà puţin înaintea răsboiului traducerea Noului Testament în limba *caşgarică* (turcească veche) şi în limba Kurzilor.

Ea întreţineà un seminar şi în Rusia de miazăzi în *Astrahanka*, gubernia Tauridei, pentru lucrarea printre Molocani.

14. ***Societatea evanghelică misionară pentru Africa germană de Răsărit.*** (*Die evanghelische Missionsgesellschaft für Deutsch-Ostafrika*). — Aceasta s'a înfiinţat în 1886 şi-şi are sediul în *Bethel* lângă Bielefeld, fiind sub conducerea Pastorului *von Boldelschwingh*, de care am vorbit noi în partea II a acestei cărţi. Din internatul pentru candidaţi şi din şcoala teologică din Bethel ies tinerii teologi care păşesc apoi în slujba misionară, iar Casa Fraţilor numită *Nazaret* trimite diaconi misionari, care slujesc ca învăţători, educatori şi ca predicatori ai evangheliei ajutând pe teologi.

E foarte grea lupta acestora în Africa de răsărit germană, la Tanga, împotriva propagandei mohametane. Ei pătrund însă biruitori în ţara *Dingo* şi în *Usambara*. Câmp mare de lucru li s'a deschis în ţinuturile foarte populate *Ruanda* şi *Urundi* la apus de lacul Victoria Niansa. In cele 10 staţiuni ale ei, ea are 23 de misionari şi 50 de ajutoare dintre oamenii locului. Totalul creştinilor acestei misiuni sunt de 1100, iar al şcolarilor 1600.

15. ***Uniunea misionară a protestanţilor în deobşte.*** (*Der Allgemeine evangelisch-protestantische Mis-*

sionsverein). — Această societate s'a înfiinţat de protestanţii care au o ţinută mai slobodă în ce priveşte mărturisirea credinţei creştineşti. Ţinta lor a fost răspândirea credinţei creştine printre popoarele păgâne civilizate din China, Japonia şi India. Ei lucrau în 1900 cu 7 misionari.

16. ***Societatea evanghelică misionară renană.*** *(Die Rheinische evangel. Missionsgesellschaft).* — Această organizaţiune s'a înfiinţat în anul 1828. Ea îşi aveà un seminar misionar în Barmen, Germania. In 1909, aveà în el 64 de şcolari. In slujba acestei misiuni se aflau 162 de misionari, apoi 21 de persoane alipite misiunii, ca învăţători, medici, lucrători, apoi 21 de surori misionare necăsătorite, în totul 204 de persoane lucrând în misiune. La acestea, trebuie să se mai adaoge 147 de femei misionare. Pe lângă toţi aceştia, mai lucrau 908 ajutoare plătite, dintre oamenii locului, şi anume 32 de preoţi regulaţi, 62 de evanghelişti, 766 de învăţători şi 48 de învăţătoare. Apoi mai vin 1786 de ajutoare neplătite, şi anume 1565 de bătrâni şi 221 alte ajutoare din comunitate.

Toţi aceştia lucrează în 8 teritorii misionare deosebite, şi anume în Colonia Capului din Africa, unde în 11 comunităţi aveau 20,000 de botezaţi; în ţara *Nama,* unde se aflau 7 comunităţi cu 3790 de botezaţi; între locuitorii *Herero* cu 14 comunităţi şi 8689 de botezaţi; în sfârşit, în ţara *Ovambo* cu 4 comunităţi şi 447 de botezaţi. In insula *Borneo* aveà 10 staţiuni cu 2445 de botezaţi; în *Sumatra* 40 de staţiuni cu 40,000 de botezaţi; în *Nias* 16 staţiuni cu aproape 11,000 de botezaţi; în *Mentavai* şi *Engano* 2 staţiuni cu 105 de botezaţi. Societatea mai lucrează apoi în provincia *Canton* din China, unde aveà 7 staţiuni cu aproape 2000 de botezaţi şi în posesiunea germană din *Noua Guinee* 6 staţiuni cu 78 de botezaţi. Numărul tuturor botezaţilor din toate teritoriile se suie la 140,000. Persoane care primeau învăţătura creştinească pentru a

se boteză aveà 13,000 în 1912. Veniturile acestei misiuni se suiau în 1908 la 1.000,000 de mărci şi acestea au fost cele mai mari la care s'a ajuns vreodată. Cheltuielile întreceau veniturile, aşà că a avut şi deficit de 100,000 de mărci într'un an. Totuşi aceasta nu trebuie judecată ca un mers slab al societăţii, ci dimpotrivă înseamnă că atât de mulţi erau păgânii cari veneau să asculte învăţătura ei, încât nu mai ajungeau mijloacele pentru a face faţă tuturor dorinţelor de a venì la Hristos.

17. ***Misiunea sudanesă*** (*Die Sudan-Pioner-Mission*) s'a înfiinţat în anul 1900 cu scopul de a lucrà printre mohametani. Drept câmp de lucru şi-a luat mai întâi în Egiptul de sud, în Nubia, unde, din lipsă de ajutoare potrivite, n'a putut deschide decât 2 staţiuni, una în *Asuan* în 1907 şi alta în *Darav*. In cea dintâi localitate, cu o populaţiune de 16,000 de locuitori, misiunea îşi are un teren propriu cu biserică, o policlinică, în care sunt căutaţi anual 10,000 de bolnavi, şi o şcoală de fete cu 60—80 de şcolăriţe. In această staţiune lucrează un medic căsătorit, 3 surori misionare, un evanghelist nubian şi o învăţătoare egipteancă. Ca mijloace de lucru, se întrebuinţează cinematograful, împărţirea de cărţi, vorbirea cu locuitorii, spre a pregătì terenul pentru sământa evangheliei. In Darav lucrează 2 misionari şi un evanghelist indigen. Câmpul lor de lucru e un teren întins, printre sate locuite de peste 20,000 de mohametani. Misiunea are şi acolo policlinică şi cinematograf, care sunt mult căutate şi dau prilej bun spre legături personale. Stăpânirea nu făceà nici o greutate, iar populaţiunea întâmpinà cu încredere lucrarea misiunii.

Societatea aceasta nu aveà prea multe puteri puse în lucru. Altfel, ea ar fi putut aveà mari rezultate printre locuitorii credinţei mohametane, care sunt, de altfel, cei mai grei de câştigat pentru creştinism. Dintre toate terenurile misionare, cele mai mari greutăţi creştinismul

le întâmpină printre mohametani. Aici sunt cei mai mari vrăjmaşi ai crucii. Totuşi şi aici roadele nu întârzie a se arătà, când sunt puteri destule pentru a se aşterne la lucru.

Toate aceste societăţi misionare, de care am scris noi până aici, trebuie să-şi fi schimbat mult alcătuirea lor, ba unele poate că nici nu mai fiinţează, din pricina grelelor condiţiuni de azi ale fostului imperiu german. Fără îndoială că răsboiul a adus şi aici mari schimbări, odată ce teritoriile coloniale care se aflau în mâna Germanilor au trecut în mânile altora. Cu toate acestea prefacerea societăţilor nu înseamnă şi desfiinţarea lucrului intreprins de ele. Aşezămintele care erau în mâni germane au trebuit să treacă în mâni engleze. Ştiu că în 1921, când am fost la congresul studenţilor creştini în Glasgow, Germanii erau foarte supăraţi pentrucă li s'au luat din mână misiunile. Din pricina aceasta nici n'au venit la congres.

Ceeace am descris noi aici au fost mai mult misiunile germane. Se înţelege, am înfăţişà o zugrăvitură mult mai măreaţă, dacă le-am descrie pe cele engleze şi americane. Cu toate acestea ţinta noastră n'a fost de a da o zugrăvire despre toate misiunile, ci numai a deschide o portiţă prin care să se vadă un fel de lucru al creştinismului, cu metodele zilei de azi şi să se cunoască ce înseamnă Noua Pastorală. De va trebuì şi ne or fi împrejurările prielnice, vom scrie o lucrare anumită despre misiuni, pentrucă această lature de lucru este una din marile frumuseţi ale creştinismului de azi, cum a fost şi altădată. Vom scrie însă numai puţin despre misiunile Bisericii Anglicane, adecă despre aceà care e atât de aproape de noi şi care umblă să se apropie şi mai mult. Citām din cartea monahului englez F. W. Puller «Continuitatea Bisericii Anglicane»,[1] şi cu aceasta încheiem lucrarea noastră:

[1] *The Continuity of the Curch of England.* Londra 1912, pag. 103—105.

Mai sunt puţine părţi ale lumii păgâneşti, în care să nu fie aşezate misiuni ale Bisericii Anglicane. Astăzi sunt două mari societăţi care lucrează ca cele două slujitoare mai de seamă ale Bisericii în săvârşirea lucrului misionar printre păgâni. Cea mai veche este *Societatea pentru răspândirea Evangheliei în ţările străine* şi care îndeplineşte o lucrare îndoită: 1. a trimete misionari care să slujească pe creştinii de obârşie europenească şi care trăiesc în coloniile britanice sau în alte părţi ale lumii; 2. a trimete misionari la păgânii din orice parte a lumii. Cealaltă mare societate de acest fel este «Societatea Bisericească Misionară» (*Church Missionary Society*), care-şi trimete misiunile sale numai printre păgâni. Cea dintâi din aceste două societăţi a fost înfiinţată acum mai mult de două veacuri, sub domnia lui William III, şi a fost totdeauna în strânsă legătură cu cârmuitorii Bisericii, Arhiepiscopul de Canterbury, care a fost totdeauna prezidentul ei. Cealaltă, Societatea Misionară, a fost înfiinţată acum un veac şi mai bine... Prezidentul ei a fost de obicei un mirean şi a fost mai puţin strâns legată de ierarhia Bisericii decât sora ei mai mare, *Societatea pentru răspândirea Bisericii Evangheliei* deşi, dupăcum numele ei arată, ea a fost o societate bine arătată a Bisericii Anglicane, iar misionarii ei sfinţiţi au fost episcopi preoţi sau diaconi ai Bisericii engleze.

Afară de aceste două mari societăţi misionare, sunt şi alte societăţi mai mici, dintre care cele mai multe au fost înfiinţate pentru a evanghelizà pe păgâni din oricare parte a lumii. Dintre acestea, eu voiu pomenì *Misiunea universitară pentru Africa Centrală*, care îndeplineşte o nobilă muncă într'o climă foarte istovitoare şi nesănătoasă.

Nu putem intrà în amănunte despre roadele acestor misiuni. Mii de păgâni din toată lumea au fost aduşi la Hristos şi primiţi în Biserica Lui prin botez, iar mulţi din ei au dovedit prin sfinţenia vieţii lor că în adevăr şi-au dat inimile lui Hristos. Mulţi, de asemenea, au fost sfinţiţi în diaconie şi preoţie, iar trei au fost ridicaţi chiar şi la episcopat. Şi iarăşi, Dumnezeu şi-a pus pecetea Lui pe munca misionară a Bisericii, împărtăşind unor misionari şi multor aduşi la credinţă dintre oamenii locului, graţia şi mărirea muceniciei.

Aşà a fost, de pildă, Episcopul Patteson, cel dintâi episcop din insulele Melaneziei, în părţile de Apus ale Oceanului Pacific, episcop care, deşi ştià că e mare primejdie să se dea jos din corabie în cutare insulă (insula Nukapu), totuşi s'a hotărât să se scoboare acolo, în nădejdea că o să poată începe lucrul lui Dumnezeu printre locuitorii sălbateci, iar aceştia l-au omorât. Aceasta erà în 1871.

A fost, apoi, Episcopul Hannington, care a fost sfinţit episcop de Uganda, un ţinut aproape de izvoarele Nilului. El a plutit din Anglia şi s'a scoborât la Mombasa, pe coasta de Răsărit a Africei, şi apoi a mers pe jos timp de patru luni, până ce a ajuns la graniţa regatului Ugandei. Acì a fost prins, legat şi ţinut închis 8 zile, iar pe urmă, după porunca regelui păgân al Ugandei, a fost omorât, şi el şi alţi 50 din ceice i-au urmat. Aceasta a fost în 1885.

Opt luni după aceia, în 1886, acelaş ticălos rege al Ugandei, când a văzut că religiunea lui Hristos se întindeà în ţara lui, a poruncit ca mulţi din supuşii creştini ai ţării lui, din care unii se ţineau de Biserica Anglicană, alţii de cea a Romei, să fie aruncaţi în foc şi arşi de vii. Şi mulţi din ei au murit în felul acesta, cântând laude lui Hristos în mijlocul flacărilor, după-cum şi odinioară cei trei tineri, Anania, Azaria şi Misail, lăudau pe Dumnezeu în cumplitul cuptor din Babilon.

Cu aceasta am putut vedeà şi o parte din vieaţa misionară a altei Biserici, ca o nouă rază de lumină de ce poate fi Pastorala vremurilor pe care trebuie să o avem în vedere cu mijloacele pe care ele ni le dau.

Incheiere.

Am ajuns la sfârşit cu lucrarea noastră. Este sfârşitul numai al puţinului pe care ne-am apucat noi să-l zugrăvim aici, nu al materiei foarte întinse care se poate povestì în cărarea aceasta. Intrucât însă aceasta a fost o ramură de lucru creştinesc despre care în ţara noastră nu s'a scris de loc, am voit să dăm înfăţişări din felul lui deosebit de alte laturi şi despre un întreg material pe care Pastorala vremurilor pe care le trăim trebuie să le aibă în vedere. Cele trei părţi în care am împărţit noi această materie arată câte s'au făcut şi câte se pot face, ne arată ce datorie mare avem să facem faţă lucrului nou cu toate mijloacele pe care le avem la îndemână şi să nu ne înfăţişăm ca oameni care ne luptăm cu puşca cu cremene, în vremea când se întrebuinţează mitraliera, şi să avem vederea largă peste tot câmpul pe care avem a-l străbate. Primejdiile sunt mult mai mari ca înainte şi nu le putem biruì decât numai dacă ne arătăm şi noi fiinţe pe de o parte adaptate

vremii, pe de altă parte ființe creatoare, adecă oameni care nu numai lucrăm cu ce au făcut alții odată și care, deci, erau foarte moderni la vremea lor, ci și cu ce lucrăm noi acum, deosebit de ei, deosebit nu în fond, căci avem aceiași credință, propoveduim pe acelaș Hristos Răstignit, dar cu alte metode și chiar cu ușurări mai mari decât se puteau aveà odată.

Ne-ar păreà bine dacă arătările noastre vor slujì altora, care le vor citì, să-și aprindă și mai viu râvna lor la lucrul pentru Hristos. Se înțelege, când vezi pe altul lucrând și mai cu seamă având și izbândă, simți și în tine cum se aprind izvoarele vieții și te ispitești a încercà.

Fără îndoială se vor însuflețì și unii din tinerii noștri preoți. Mulți din ei, mi-au mărturisit-o, au fost cu totul uimiți de lucrul cu totul nou și frumos pe care l-au văzut săvârșindu-se pentru Domnul.

Dacă și de acum înainte ni se vor arătà aceste păreri de bine, după ce acest lucru se încheie aici, poate vom merge înainte cu material și mai întins de cel dat până acum.

Deocamdată ne oprim aici, cu mulțămirea că am putut da fraților preoți priveliști atât de mângăietoare din secerișul creștinismului.

București, 8 Februarie 1924.

Arhim. SCRIBAN.

Ortodoxia în esența ei.

I. Ortodoxia și elenismul.

Ce este ortodoxia în esența ei? Căci occidentul eterodox nu are nici cea mai mică noțiune de ceeace este ortodoxia, cu toate că acest cuvânt se întâlnește în vechile mărturisiri de credință ale creștinilor.

Harnack, după scrierea sa «Esența creștinismului», nu vede în ortodoxia noastră decât învălmășeala unor exclamații și rugăciuni stereotipe. Alții cred că ortodoxia noastră nu este decât un ritualism catolic, special. Cu toate acestea catolicii per-

sistă în a ne bănuì, că noi nu dăm Maicei lui Dumnezeu decât un cult inferior faţă de cultul celorlalţi sfinţi.

Mulţi apuseni cred că ortodoxia este o «ierocraţie papistă», din pricina Constantinopolului, sau «un cesarism laic», din cauza procurorului general al Sfântului Sinod din Rusia. Aceasta nu-i adevărat. In ultimul timp Tolstoi s'a înşelat foarte mult în concepţia lui despre ortodoxie. Principiile tolstoismului sunt străine de ortodoxie: Non erat ex nobis (nu erà dintre noi) după o vorbă a sfântului Ioan.

Occidentul ne cere necontenit cărţile simbolice ale ortodoxiei noastre. Noi nu le avem. Nici nu avem lipsă de ele. Credinţa celor 7 sinoade dintâi ne ajunge. Occidentul ne întreabă apoi de diferitele formule în care s'a ascuns ortodoxia noastră. Se zice că ortodoxia este o formă naţionalistă a creştinismului. Ea este limitată la un teritor, ea propovedueşte excluzivismul naţionalist, ea rezervă toate drepturile şi toate bunurile creştinismului unei singure naţiuni. Însuşi numirile dovedesc aceasta. Ea însăş se numeşte: ortodoxie *greco-orientală*, biserică orientală *greco-rusă*...

Este incontestabil că în aceste combinaţii elementul naţional apare pe primul plan, dacă nu predomină chiar singur. Aceste consideraţii pot fi dovedite prin fapte istorice. Nu trebue să uităm apoi că biserica greco-bizantină de Constantinopol a avut marele merit de a fi păstrat totdeauna puritatea ortodoxiei, cu toată presiunea îndoită a mohamedanismului şi a propagandei eterodoxe, mai ales a catolicismului.

Naţionalismul grec s'a contopit istoriceşte cu ortodoxia. El a apărat-o pentru a se apărà pe sine însuş, în ea îşi găseà temelia spirituală a independenţei sale. Panelenismul, chiar în afară de cercurile fanariote, a utilizat din nefericire religiositatea ortodoxă în vederea aspiraţiilor sale. Mai ales de când patriarhul Constantinopolului şi-a luat asupra sa în veacul al XIV. demnitatea şi drepturile de etnarh peste toate neamurile creştine ale orientului.

Grecii la rândul lor aduc elenismului tot ce este fecund în creştinism, toată ortodoxia. Misiunea elenismului este divină, ea se întinde asupra întregului univers, ziceà Grigorie Bizantios, mitropolitul de Kios († 1888). Lacom de heghemonie, panele-

nismul a combătut totdeauna orice independenţă bisericească: a Antiochiei, a Ierusalimului ca şi odinioară cea a Rusiei. Patriarhul Constantinopolului refuză acordul cu biserica autocefală a regatului grec şi îşi împinse intoleranţa sa naţionalistă până la excomunicarea Bulgariei ca schismatică. Aceiaşi greci răpiţi de naţionalismul extremist al bisericii, excomunicară în 1872 orice tendinţă naţionalistă în biserică şi ei îndrăzniră să creieze un cuvânt ca şi când ar fi fost vorba de o nouă erezie: Ei condamnară «filetismul» în biserică.

Dar acest fenomen este de ordin pur istoric şi condiţional. O adaptare la forme determinate de naţionalitate şi istorie nu poate epuizà întreaga noţiune a ortodoxiei. De acì urmează dimpotrivă, că ortodoxia, în esenţa ei este superioară tuturor combinaţiilor exterioare, cu toate că ea nu le distruge pe acestea prin violenţă: Ea le spiritualizează şi le interiorizează.

Ortodoxia deci prin adevărata ei natură nu poate fi încadrată în naţionalism. Ea trece peste toate particularismele; iar între naţionalităţi ea este activă ca un element de conciliare.

II. Ortodoxia şi slavismul.

Se zice cu drept cuvânt că ortodoxia este activă în mijlocul naţionalităţilor ca un element de conciliare. In această direcţie putem găsì un nou aspect al ortodoxiei, şi anume cel mai remarcabil dintre toate. Purtătorii acestei idei şi cei mai buni apologi ai ei s'au numit *slavofili*. Entuziaşti personali, campioni iluminaţi ai unei Rusii absolutiste ei s'au inspirat din filozofia hegeliană. Dacă sinteza antinomilor se verifică peste tot, ea trebue aplicată şi la religia creştină. Aşà se explică toate atitudinile creştinismului. Un principiu fundamental a subjugat popoarele, apoi le-a diferenţiat în forme naţionale, pentru a se divizà în sfârşit în occident în 2 mari grupuri: grupul catolic şi grupul protestant. Aceştia sunt cei 2 poli opuşi şi contradictorii, prin atracţia cărora creştinismul integral e rupt în forme naţionale. Acest antagonism rezultă din tendinţele naţionaliste şi dualitatea pe care o produce este absolut inadmisibilă, pentrucă creştinismul este un întreg desăvârşit şi de natură divină. Ortodoxia aduce soluţia antinomiei dintre catolicism şi protestantism, unificându-le pe acestea. Sub raportul

acestei misiuni ea ar trebuì să fie considerată în afară sau mai mult decât atâta, superioară naţionalităţilor. Aşà stă lucrul în ordinea lui ideală, *à priori*. Dar ortodoxia ar apăreà ca o abstracţie pură, câtă vreme istoria nu cunoaşte decât forţe concrete, în acţiune şi desfăşurare.

Prin urmare ortodoxia însăş, privită ca factor istoric are trebuinţă de o întrupare definită şi concretă. Iar ca atare ea a fost totdeauna, pretutindeni şi în mod necesar, naţională. Ea s'a realizat într'un anumit popor care a devenit purtătorul duhului ei şi propagatorul operei ei. Ceeace se manifestă ca sprijin al ortodoxiei este o naţiune în totalitatea ei. La noiziceà patriarhul Antim VI, în răspunsul său din Maiu 1848 la inciclica din 6 Ian. a lui Piu IX, la noi mântuirea credinţei este biserica, adecă poporul însuş. Însă poporul, pentru a-şi împlini misiunea sa, nu poate fi un simplu conglomerat de părţi, vecinic gata să se disocieze. El trebue să fie un întreg complex, cu un centru de conducere şi cu un *cap care să-l unească*. Ortodoxia se asociază deci cu imperiul naţional (naţionalnoe ţarstvo); acesta e tăria ei. De aicea vechea noastră formulă rusească: «Cea dintâi Romă ne-a tradat; a doua (Constantinopolul) a sucombat. Acestor două le urmează a treia, Moscova, care nu va fi înlocuită niciodată prin nici o altă a patra». Dar fiindcă imperiul nu poate fi conceput fără un împărat (ţar) care să-l simbolizeze şi să-l apere din toate punctele de vedere, tot lui îi va fi încredinţată şi ortodoxia. Astfel în Bizanţ împăraţii erau de fapt îngrijitorii şi apărătorii ortodoxiei. In consecinţă ei îşi atribuiau putere de origine divină şi autoritate ierarhică în biserică. Acesta este cazul pentru Rusia.

După Regulamentul spiritual al lui Petru cel mare (1720) *şi după legile fundamentale* (art. 42), *împăratul ca suveran creştin este supremul apărător şi protector al dogmelor religiei dominante, păzitorul ortodoxiei şi a întregei religiosităţi din sânul bisericii.*

Unitatea între împărat şi biserică este cât se poate de intimă, născută din viaţă ea a devenit un monolit. Biserica ortodoxă istoriceşte a produs pe ţarul ortodox al Rusiei, i-a garantat acestuia forma monarhică a guvernământului. Din partea sa ţarul

a protejat-o şi a apărat-o garantându-i dominaţia în lăuntru şi gloria în afară. Ortodoxia s'a personificat astfel, ca şi poporul, într'un suveran autocrat şi consacrat. In acest fel s'a născut după scurgerea veacurilor teza ideală a slavofililor, pe care o mai susţin încă păreri nenumărate, sub forma concretă şi practică a celor trei cuvinte faimoase: *Ortodoxie, autocraţie şi naţionalitate.*

In această formulă elementul religios este predominant. El le covârşeşte pe celelalte două, pentrucă el îi împrumută puterii temporale sancţiunea religioasă care o face inviolabilă, iar naţiunii îi dă şi îi descopere o misiune universală, încredinţându-i însăş chemarea creştinismului ortodox, datoria lui de-a câştigà toată lumea pentru Hristos. In acelaş timp ortodoxia, pentru aş exercità propria sa influinţă îşi găseşte în naţionalitate mijloacele sale actuale şi primeşte sprijinul puterii temporale suverane.

In ordinea faptelor ortodoxia nu se deosebeşte deci de catolicismul care păstrează atâtea trăsături latine şi romane, nici de protestantismul în care Hartmann găseà mai mult germanism decât creştinism.

Ortodoxia n'a găsit nici o naţionalitate care să-i fi fost echivalentă cu desăvârşire. Insă folosindu-se de o naţionalitate, ea apăreà într'un aspect cu totul naţional. Această limitare naţionalistă este foarte evidentă. Ea devine cu atât mai strânsă şi mai intimă, cu cât ortodoxia se uneşte într'un fel mai particular cu un singur tip al organizaţiei de stat, cu o singură formă de guvernământ. Astfel nu de mult ierarhia rusă căutà o demonstrare ştiinţifică şi autorizată pentru a justificà în mod dogmatic autocraţia prin misterul sftei Treimi.

Doctrina slavofililor se va înfundà deci într'un domeniu pur teoretic sau apoi va sfârşì printr'un foarte îngust naţionalism. In cazul prim aderenţii ei vorbesc necontenit de ortodoxie, fără să ni-o poată arătà undeva, fără să ni-o poată măcar definì în funcţia unei ordine concrete. In al doilea caz ei păcătuiesc printr'un exces contrar: Ataşându-se, la faptele ei, micşorează sau falsifică însăş natura ortodoxiei, pentrucă o reduc la naţionalism.

In amândouă cazurile se scapă din vedere natura intimă şi esenţială a ortodoxiei. Căci cu toate că ea este diferită după

manifestările sale în timp, rămâne neschimbată în profunditatea ei şi inepuizabilă în extensiunea ei. Prin urmare dacă vrem să vorbim cu exactitate, vom zice că slavofilii au dat strălucite exemple istorice despre felul în care a fost înţeleasă şi adoptată odinioară ortodoxia, fără să o definească însă pe ea însăşi.

La locul acesta va fi potrivit să amintim al treilea fel în care este înţeleasă ortodoxia; este cel mai superficial dar şi cel mai popular; e cel mai răspândit, graţie vechimii sale. Iată-l: Ortodoxia este media de aur, calea regală între catolicism şi protestantism — interpretare pe care e de prisos să o mai refuzăm; simpla ei enunţare o condamnă. Căci ceeace n'ar aveà existenţă decât pentru a concilià două extreme ar trebuì de fapt să le fie posterior; până când ortodoxia trebue să fie socotită ca un principiu primordial şi independent. Să nu se fi născut decât prin contrastul erorilor? Să se reducă ea la elementul comun dintre catolicism şi protestantism? Ar însemnà să o nimicim.

De drept şi de fapt ortodoxia este independentă, autonomă; ea se întemeiază în chip necesar pe o originalitate doctrinală, care-i poate garantà autonomia.

Prin urmare ortodoxia, superioară oricărui naţionalism istoric şi oricărei denumiri particulariste, trebue să fie un element viu în procesul istoric al creştinismului. Vecinic în stare să zidească, ea nu se epuizează niciodată în vreo formă naţională sau particulară. Ea este o forţă nu numai ideală ci absolut reală. Ea e activă dela începutul desvoltării creştinismului pentru a înviorà şi a îndrumà un progres neîncetat. (Urmează).

(După Gloubokovsky). Trad. de N. **Colan.**

Fr. W Foerster.

Atitudinea preotului creştin faţă de chestiunea socială.

(Urmare şi sfârşit).

Ca încheiere a consideraţiilor noastre vom spune încă un cuvânt cu privire la poziţiunea preotului faţă de mişcarea muncitorească socialistă, înainte de toate faţă de materialismul, care stăpâneşte întreaga mişcare socialistă, cu toată dorinţa mare de cultură intelectuală

şi cu tot spiritul de sacrificiu a unor grupe de muncitori. Preotul nu trebue să *discute* de loc cu acest materialism, ci să se adreseze direct lumii experienţelor interne. El trebue să pună întrebarea: aţi uitat voi într'adevăr cu totul că aveţi un suflet, de care sunteţi răspunzători, un caracter, a cărui educaţie e lucrul cel mai important în vieaţă? Că fără purificarea şi perfecţionarea acestuia, orice societate nouă nu este decât un vis şi corporaţia (orice societate a voastră) numai o iesle şi o hulubărie? Că aveţi părinţi, fraţi, surori, soţii, prieteni, care vă sunt încredinţaţi, şi că relaţiile lor cu voi cuprind o lume întreagă de datorii şi servicii sfinte? Şi nu sunteţi voi toţi împreună cu noi în mijlocul enigmelor întunecoase ale soartei, în mijlocul conflictelor zilnice de conştiinţă, în care orice om serios caută o lumină, ce nu poate venì niciodată dela doctrina lui Karl Marx? Autorul îşi aduce aminte de o explicaţie, dată într'un «Settlement» din Berlin asupra temei, cum ar trebuì să se vorbească muncitorilor socialişti despre religiunea creştină. Atunci se părù unora ca o cerinţă pedagogică, să se pună în primul plan relaţiunea dintre creştinism şi reînnoirea socială. Această metodă este numai în aparenţă pedagogică, în realitate însă e cu totul greşită. Căci pe domeniul social muncitorul, hrănit cu ştiinţa socialistă modernă, totdeauna se simte superior socialismului evanghelic. Nu, nu trebue să se ia ca punct de plecare cele sociale, ci cele de tot personale, cele umane. Aceasta presupune negreşit o credinţă, ca aceea a salutiştilor (membri ai Armatei de mântuire) cari, în mijlocul celei mai mari mizerii, mai întâi şi direct vorbesc despre sufletul omului, care ar trebuì să fie mântuit. Trebue să ai credinţa tare că în om este o vieaţă ascunsă mai superioară, o suferinţă tainică pricinuită de căderea sa neîncetată în sclăvia părţii animalice din noi şi în sclăvia lumii din afară — trebue să se vorbească acestor experienţe, să se strige pe nume dorinţa ferbinte, înăbuşită, după eliberarea şi curăţenia internă, să fie nutrită, să i se arăte drumul realizării acest apel nu rămâne nici-

odată fără răspuns chiar dacă nu i se răspunde îndată. El însă realizează opera sa în adâncurile sufletului.

Foarte important este în acest înțeles, ca să nu se dea în nici un chip împărăției lui Dumnezeu o interpretare socială unilaterală, ci să se scoată în evidență cu toată energia misterul vieții interne a împărăției lui Dumnezeu. Stă scris: «împărăția mea nu este din lumea aceasta». Hristos voià să vestească prin vieața și moartea sa, că, *mai presus* de această lume și independentă de asupririle și incălcările ce pot venì dela ea, există o împărăție mai superioară a libertăți și desăvârșirii interne, ce se obține imediat în momentul convertirii interne, o împărăție, în care tot ce-i strâmb devine drept, cei împovorați devin liberi, orbii capătă vedere, lacrimile se usucă și toate talentele cresc la lumină: înaintea lui Dumnezeu și în Dumnezeu toți sunt egali. Când și unde a fost împedecat vre-un om de a merge cu Hristos la izvorul vieții? Aceasta este însă lucrul cel mai mare și mai minunat, că Hristos nu vorbește săracului, nici clasei, *ci omului*, că El privește ca inexistent tot ce exclude în aparență pe om dela vieață, vorbindu-i cum că ar puteà ajunge gradul cel mai superior, ori cum ar fi mediul, soarta, educația, economia și starea clasei — ba că ar puteà să se ridice încă mai sus decât acei, care triumfă în lume. ***Aceasta este cea mai mare revoluție a sărăciei, din care derivă orice ridicare socială de mai târziu! Și această desvalorificare a tuturor valorilor, această pretindere stăruitoare după energia internă, această eliberare nemărginită — acesta este «mesagiul etern a lui Isus către muncitori», preamărirea eternă a lor prin El, adevărata lor înălțare de «frați».*** Democrația socială nu este însă numai preamărirea maselor ci și disprețuirea individului prin adorația puterii mediului și a materiei: Hristos n'a venit să schimbe în prima linie raporturile sociale, ci să spună fiecăruia: tu vii dela Dumnezeu și nu din materie, tu ești mai tare decât împrejurările externe, nu consimțì ca vre-o putere

pământească să-ţi ridice responzabilitatea pentru tot ce voeşti şi ce faci: în această responzabilitate a ta stă întreaga ta libertate, ba şi toate speranţele eliberării tale externe.

Poziţiunea fundamentală a evangheliei, de curând descrisă, nu implică că activitatea pentru reforma externă ar fi anticreştină. Mult mai sus am arătat că totul depinde de punctul de vedere, din care se lucrează. Trebue să se ştie că lucrul cel mai important şi cel mai fundamental este scopul spiritual, căruia orice alt lucru ar trebuì să-i servească numai ca mijloc şi fără care toată activitatea externă este zadarnică. Căci cele vizibile trăesc cu totul din cele invizibile! Intr'adevăr, astăzi ar trebuì reamintite cu toată energia, multor creştini, care în mod nenorocit îşi vădesc respectul pentru atotputernicia organizaţiilor politice-reale, cuvintele simbolului creştin de preamărire a spiritului. Cultul democraţiei sociale la unii idealişti moderni este o cădere dela înţelesul cel mai adânc al concepţiei creştine despre vieaţă.

Câte odată vine împrejurarea de se întreabă, cum se explică într'adevăr, din punct de vedere psihologic, respectul extraordinar, pe care-l au atâţia idealişti pentru democraţia socială, de unde vin iluziile, ce-i stăpânesc pe aceştia, cu privire la fructele ce poate aduce culturii democraţia socială, şi cu privire la energie creatoare, ce posedă ea. Şi atunci nu rămâne altceva decât să se vadă în aceasta tendinţa materialistă a veacului nostru, aceeaşi supunere faţă de tot ce-i pipăibil şi vizibil, care la mulţi oameni se manifestă prin mamonism. Tropăitul marii mulţimei, puterea şi tăria externă a partidului, mersul cadenţat al batalioanelor de muncitori, frazele ritmice şi sonore ale programelor de partid — toate aceste exercită o influenţă fascinătoare asupra idealiştilor abstracţi, care niciodată nu s'au uitat după culise, sau nu posedă nici de loc capacitatea, de a vedeà ceeace este în dosul lucrurilor. Ei nu văd mare lipsă internă, pe care cei inte-

resaţi caută cu atât mai mult să o acopere cu gălăgia părăzii şi a gesturilor, cu cât mai mult îşi dau sama de această lipsă. Concepţia de vieaţă, abstractă şi mecanică, a democraţiei sociale, vorbirea ei antiumană, cu tot cultul uman profesat în programe, a adus fără îndoială comparabil mai multă stagnare şi dizoluţie în marile falange muncitoreşti decât puteri sociale cu adevărat creatoare. Ceeace a obţinut mişcarea muncitorească, a obţinut în ciuda elementului marxist. Aceasta o vor mărturisì bucuros între patru ochi veteranii marilor corporaţii.

Ceeace-i nespus de mult de regretat, este că mulţi preoţi socialişti, din pricina necunoştinţei persoanelor şi situaţiilor concrete, lasă adeseori de le scapă cele mai importante şi bogate ocazii, din sinul mişcării muncitoreşti, când s'ar puteà face să fie cunoscută mai de aproape personalitatea lui Hristos de lumea muncitorească. Ei ar puteà demonstrà cu succes cât de mult sufere opera de organizare a muncitorilor şi muncitoarelor din lipsa unei inspiraţiuni mai adânci, din lipsa unei educaţii mai îngrijite a caracterului. Hristos este şi cel mai mare organizător al puterilor sociale, pentrucă el organizează pe om din punct de vedere spiritual şi-l vindecă de aceà rea credinţă, care vine din predominarea instinctelor egoiste şi a imboldurilor externe. Cine nu adună cu el, risipeşte! Nu voim să ne repetăm, de aceia trimitem pe cetitor la motivarea noastră mai amănunţită a acestui fapt în capitolul «Lupta de clasă şi etica».

La înălţimea tuturor îndatoririlor accentuate aici, nu pot fi cultivate niciodată destul de energic aspiraţiile sociale în tinerimea studioasă teologică. Să se compare în această privinţă capitolul următor. E de nevoie să se deschidă bine ochii, să se observe şi să se pătrundă vieaţa reală în toate adâncurile ei, — dar nu pentru a se rătăcì în mijlocul variatelor ei manifestări, nici pentru a se lăsà în voia excitaţiilor ei externe, nici pentru a rămâneà pironit la suprafaţa ei, ci pentru

a scoate tocmai din haosul încurcat a intereselor externe şi temporale o nouă dovadă despre necesitatea vitală a adevărurilor veşnice, o nouă veneraţie pentru realismul lor şi o nouă elocvenţă pentru atotputernicia lor! Aşadar să nu stăm indiferenţi şi neştiutori la o parte, dar nici să perdem punctul central! Să afirmăm cu tărie punctul de vedere mai superior, dar să-l aplicăm la cercul experienţii vii, la conflictele şi trebuinţele concrete ale acelora, cărora trebue să li se dea ajutor. Să plecăm în mod inductiv dela lumea muncii cu toate greutăţile ei tecnice, economice şi de organizare, să înfăţişăm atât de adânc aceste greutăţi în esenţa şi cauzele lor, încât să iasă la iveală insuficienţa practică a tuturor soluţiilor numai mecanice, pământeşti, şi apoi să ne ridicăm la o nouă înţelegere a cuvântului veşnic: «Eu sunt calea, adevărul şi vieaţa»!

Predicarea creştinismului nu înseamnă să predici, numai de sus, credinţa în Răscumpărătorul, în mijlocul unei lumi, ce n'a ajuns încă la conştiinţa că are nevoie de el. Inseamnă înainte de toate să vorbeşti despre mizeria ascunsă a tuturor conflictelor actuale, din care oamenii se sforţează să scape şi să mântuiască fără ajutorul lui Hristos; înseamnă să dai, într'un limbaj neînduplecat al realităţii, dovadă despre ceeace trece dincolo de această realitate! D. e. să se înarmeze aşadar preotul creştin faţă de democraţia socială cu toată tăria principiului său religios şi să nu se lase amăgit de aparenţele externe ale ei şi nici de greşelile adversarilor ei cu privire la adânca slăbiciune a fundamentului cultural al acestei doctrine! Şi să aibă o convingere nestrămutată că în Hristos cel viu, şi nu în erudiţia abstractă a lui Carl Marx, e rezolvată chestiunea socială; şi că păstorul sufletesc, care interpretează răspunsul lui Hristos în toate adâncurile lui, a făcut cu aceasta mai mult pentru însufleţirea şi conducerea procesului de vieaţă al societăţii, decât prin ori câtă propagandă directă, socială şi politică, pentru care în prima linie sunt alte talente şi alte profesiuni. Să nu se uite niciodată ne-

cesara diviziune a muncii între profesiunile practice tecnice şi cele de inspiraţie. Nici aici nu se poate servì la doi domni.

Numai doctrina, care «nu este din lumea aceasta», poate să ajute cu adevărat acestei lumi!

Traducere de **I. C. Negoiţă.**

Preoţimea şi „Lumina Satelor".

Nici nu-mi pot închipuì o mai nimerită întovărăşire pentru izbânda propoveduirii cuvântului de mântuire şi pentru înrădăcinarea binelui între oameni. Şi totuşi nu se sprijinesc în deajuns. Preoţimea nu face destulă propagandă şi aşà gazeta nu-i poate venì într'ajutor pretutindenea.

S'a întâmplat şi cazul regretabil, că după câţiva numeri, preotul a scris să nu i-se mai trimită gazeta, că oamenii nu vor să o mai plătească. Iar când a văzut epitropul, că nu se mai pune în vânzare la uşa bisericii, a scris el să i-se trimeată de douăori atâtea gazete ca mai nainte şi va îngrijì el să nu rămână nevândute.

Iată o dovadă foarte grăitoare. Şi ca aceasta am puteà aduce multe, ca să se vădească lipsa de înţelegere şi de interes, pe care preoţimea ar trebuì să le aibă, faţă de cel mai de seamă tovarăş în munca lor pentru îndrumarea religioasă a poporului.

De aiurea apoi, din foarte multe locuri, oamenii vin năcăjiţi, că li s'a sistat trimiterea gazetei. Că «doară ei nu de aceea s'au abonat odată, ca să rămână apoi la mijloc de drum». Iar când li se arată greutăţile cu cari se luptă gazeta, în scumpetea, ce creşte tot mai mult, şi pe urma căreia *nimănui* nu i se mai poate da pe aşteptare, ci se opreşte trimiterea ori cui, la data când se isprăveşte abonamentul, — nemulţumirea lor se întoarce împotriva preotului, care nu le-a spus răspicat acest lucru. Deşi nu e vina lui, pentrucă s'a scris de atâtea ori la gazetă despre acest neajuns, totuşi trebue să-şi dea seama preotul, că ţăranul este ca şi copilul, l-ai dedat la ceva, trebue să-l porţi mereu de mână. De a primit gazeta la recomandarea preotului, omul, dedat să se lase în grija părintelui său sufletesc, aşteaptă ca tot el să-l facă băgător de seamă şi când se trimeată parale.

Aşà stă lucrul şi cu restanţierii neplătiţi, nici până acum. Ei nu sunt mulţi, dar totuşi pentru gazeta, care trăeşte curat numai din obolul cetitorilor săi, se resimte. Şi aceştia în parte covârşitoare sunt oameni pentru cari preotul însuşi a cerut gazeta, ori el le-a trimis adresa. Pentru aceştia răspunderea mo-

rală o are el. Tocmai de aceea este de datoria fiecăruia să facă băgători de seamă şi să controleze chiar, dacă toţi au şi plătit, pe timpul cât au cetit gazeta. Altfel acum, după aşteptare de două luni aproape, gazeta va fi nevoită să ceară ajutorul legii împotriva celor lăsători, şi ne temem că răul se va sparge tot în capul preotului, care nu i-a făcut la vreme atenţi despre urmările întrelăsării.

Acolo unde preotul şi-a dat seama ori în lipsa lui s'a găsit un om de inimă, gazeta se ceteşte în zeci de exemplare şi cu multă mângăere, de care ţărănimea noastră pomeneşte mereu cu scrisorile ce le trimit.

Acolo însă unde preotul e silnic, ori unde biserica e văduvită, gazeta rămâne necunoscută şi tocmai acolo, ar fi de mai mare folos.

In parohiile vacante, în filii şi pe cătune, unde mai rar ajunge preotul cu darul înălţător de suflete al slujbelor şi cu puterea cuvântului evanghelic, singurul suplinitor cu adevărat folos, i-ar puteà fi această gazetă, dacă i-ar face drum să o cunoască oamenii şi să o îndrăgească.

Şi mai mare nevoie de a fi răspândită, credem, că este pe pământul îndepărtat al *Americei*. N'au simţit oare, nici odată, fraţii preoţi duşi acolo, golul din jurul lor, când abià ajung de 2—3 ori pe an în anumite localităţi? Pe ce se reazimă legătura lor sufletească cu muncitorii din fabrici, înstreinaţi de acasă şi rupţi dela sinul bisericii, care le lipseşte? Nu cred în puterea cuvântului scris, pe care gazeta l-ar duce săptămână de săptămână, ca material preţios de zidire sufletească. Acest material cunoscându-l şi preotul şi găsindu-l de-a gata acolo, pe terenul pregătit al inimilor, oricând nimereşte, el se poate apucà cu nădejde bună de clădirea împărăţiei lui Dumnezeu între oameni.

Cât de mult i-ar apărà pe oamenii de acolo gazeta de acasă, scrisă în duh românesc şi în spiritul bisericii noastre ortodoxe, împotriva năvalei atâtor influenţe streine şi uneori atât de dezastruoase pentru sufletul simplu al ţăranului nostru, smuls de valul vieţii, dela vatra lui şi răsădit în pământ strein. Un păcat săvârşesc preoţii noştri din America, cu neinteresarea lor de a pune în legătură sufletele oamenilor de acolo cu «Lumina Satelor», într'o mai mare măsură.

Acuma, dupăce li-s'a atras atenţiunea frăţeşte, nutrim speranţa că vor vădì mai mult interes, căutând să o răspândească pretutindenea, ori măcar trimiţând adrese, la cari să se expedeze numeri de probă.

Gazeta asta, scrisă cu atâta pricepere şi însufleţire creştinească de părintele *Trifa*, n'ar trebuì să lipsească din nici o casă de român ştiutor de carte, aici acasă, şi cu atât mai mult acolo, în depărtatele ţări.

Preot. **P. Moruşca.**

VIEAŢA BISERICEASCĂ.

PROBLEME ACTUALE.

Reorganizarea corporaţiilor bisericeşti.

Autorităţile eparhiale, din întreaga noastră Mitropolie, au luat măsuri pentru reorganizarea corporaţiilor bisericeşti, pe un nou period de trei ani, 1924—1926. Alegerile reprezentanţilor clerului se îndeplinesc în colegii preoţeşti, iară deputaţii mireni se aleg cu vot direct, în sinoadele parohiale.

Alegător şi elegibil este tot creştinul ortodox, trecut în lista membrilor sinodului parohial. Dreptul de a fi membru al sinodului parohial îl normează §-ul 6 din Statutul organic astfel: «In sinodul parohial i-au parte toţi parohienii majoreni, de sine stătători, nepătaţi, cari îşi îndeplinesc datorinţele parohiale».

Congresul naţional, explicând acest §, prin concluzul său Nr. 197/1891, adaogă: «este de datorinţa organelor competente a se îngrijì, ca cei cari se află în convieţuiri nelegiuite să fie exchişi din corporaţiunile bisericeşti». O măsură de întregire justă la §-ul, care leagă dreptul de membru al sinodului numai de împlinirea datorinţelor parohiale.

Atitudinea de vieaţă religioasă şi morală a cuiva, are mai mult temei pentru îndreptăţirea de a luà parte la conducerea trebilor bisericeşti, decât împlinirea unor îndatoriri de natură formală, materială, către parohie. Aplicarea acestui creteriu însă, trebue să fie dus cu un pas mai departe, în practica vieţii bisericeşti

Experienţele dureroase, pe care trebue să le înregistrăm, cheamă atenţiunea bisericii, ca să fie cu mai multă vigilenţă în ce priveşte concepţiile de vieaţă creştinească şi sentimentele religioase, de care se călăuzesc fii ei. Autorităţile în drept vor trebuì să găsească formula de îngrădire, care să nu mai îngădue unor oameni nechemaţi, ca să intre în sinoadele parohiale şi, de acolo, în corporaţiile bisericeşti mai înalte.

Mai anul trecut, un deputat şi-a permis, în plin sinod eparhial, în faţa arhiereului său, să-şi bată joc de rugăciune, cvalificându-o, ca o dedare potrivită pentru cei nepricepuţi, ori pentru ceice atâta ştiu; dar pentru intelectual şi pentru şcolarul cu năzuinţe culturale, ea trebue să fie substituită prin alte preocupări şi îndeletniciri.

Acum mai nou, un deputat în sinodul arhidiecezan şi în congresul naţional mitropolitan, nu se sfieşte să scrie astfel:

«Pe lângă *influința deprimantă*, cum o numeà un pedagog, *a creștinismului*, care are în vedere mai mult mântuirea sufletelor, adică asigurarea vieții viitoare, în vreme ce statul urmărește tocmai contrarul, bunăstarea actuală a cetățenilor, adică asigurarea vieții prezente și, pe lângă *egoismul strâmt și nepotrivit cu interesele publice al creștinismului*, în vreme ce statele moderne se îngrijiesc de înflorirea întregei societăți, *scopul pe care îl urmărește biserica în genere nu se potrivește cu scopurile pe cari le urmărește statul*». — (Revista generală a învățământului» pag. 103).

Și acest domn, care scrie astfel, nu are măcar consecvența de a se retrage dintre membrii unei înalte corporații, mai nainte de toate creștină, chemată să practice creștinismul și să apere biserica, cu instituțiile ei, în cari se păstrează comorile moștenite dela înaintași.

Acest domn, ocupându-se de statificarea învățământului confesional, scrie mai departe: «Conducerea școalelor dedeà bisericii pe lângă prestigiu și o mare autoritate în treburile politice și sociale. Lipsită de acest prestigiu și de această autoritate biserica se consideră ca știrbită în drepturile sale și în influința sa publică. Recunoaștem importanța acestui argument, dar dupăcum am spus, tocmai de aceea statul nu poate renunță la punctul său de vedere de a statifică învățământul».

Cineva, care mărturisește public astfel de idei, nu mai are ce căutà într'o corporație, chemată să apere biserica de orice încercare de a-i știrbì drepturile și influința sa publică.

Dacă până acum nu s'a practicat, conștiința religioasă a creștinilor, cari l-au trimis să-i reprezinte în înaltele corporații bisericești, trebue să se ridice într'un singur glas, chemând la răspundere pe delegatul, care nu mai este în acord cu sentimentul obștei și să-l silească a-și depune mandatul, lăsând locul celui chemat a contribuì la îndrumarea sănătoasă a vieții bisericești și religioase.

Dar, pentru a evidențià logica omului de a cărui scris ne ocupăm, vom mai cità un pasaj de încheere, care, pus în fața celui de mai sus, vădește în lumină deplină pe celce vrea să se facă îndrumător al obștei, jucându-se de-a baba-oarba.

Dupăce vrea să despoaie biserica de autoritate, de drepturi și de influința sa publică adaugă:

«Avem convingerea adâncă și nestrămutată că cel mai puternic auxiliar al statului este biserica; de influența ei binefăcătoare nu trebue să ne dispensăm».

Pentru a evità în viitor astfel de experiențe amare, se impune, în chip firesc, o măsură, ca să nu mai poată intrà oricine în corporațiile instituției, care se cheamă biserică. Și în acest

scop congresul naţional va trebuì să întregească §-ul, pe temeiul căruia este înscris cineva în lista sinodului parohial, adaugând pe lângă «datorinţele parohiale» şi *îndatoririle lor religioase.*

Comitetul parohial cu preotul locului sunt chemaţi să verifice acest lucru, cu prilejul alcătuirii listei sinodale.

Dar şi până atunci, corporaţiile bisericeşti la întrunirea lor cea dintâi, sunt chemate să-şi facă o datorie de conştiinţă, la verificarea mandatelor. Să examineze actul alegerii nu numai din punctul de vedere formal, cum s'a obicinuit până acì ci să censureze pe membrii lor şi după atitudinea lor de vieaţă individuală şi de manifestare a aceleia în vieaţa publică.

Un om, oricine ar fi el, care nu-şi împlineşte cele mai elementare îndatoriri religioase, dupăcum le normează poruncile bisericeşti şi legiuirile în vigoare ale bisericei, nu are căderea să ajungă în situaţia de a dirigiuì, cu votul său, vieaţa bisericească. Şi, când atitudinea lui de vieaţă publică, ideile pe carì le propagă cu vorba, ori în scris, se pun în flagrantă contradicţie cu concepţiile de vieaţă creştinească şi cu sentimentul religios obştesc, el trebue să fie chemat la ordine de corporaţia bisericească din care face parte şi, dacă stărue în rătăcirea lui, urmează să fie socotit «ca un păgân şi vameş».

Fără această conştiinţă de demnitate şi de procedură energică din partea bisericii, apariţiile îngrijitoare se vor sporì mereu, şi vor destrămà pe încetul, dar sigur, instituţia, care ne-a fost în trecut pavăza vieţii şi trebue să ne fie în viitor siguranţa existenţei neamului nostru.

Preot. **M. Şelceanu.**

MIŞCAREA LITERARĂ.

Curs de Introducere în Noul Testament de *Arhimandritul I. Scriban*, Bucureşti 1924. Editura «Universală» Alcalay & Co. Pag. 224. Preţul 31 Lei. — Deocamdată atragem atenţiunea cetitorilor noştri asupra acestei cărţi de mult aşteptate, promiţând că în numărul viitor al revistei noastre vom revenì mai pe larg asupra ei.

*

Conscience chrétienne et Justice sociale par *M. S. Gillet O. P.* Paris 1923. Edit. «Revue des Jeunes», 464 pag. 10 franci. — Seria destul de lungă a cărţilor de apologetică, dogmatică, filosofie şi pedagogie, cu cari monseniorul Gillet a îmbogăţit aşà de simţitor literatura catolică, şi-a mărit numărul cu o carte care cuprinde un tratat aproape complet de etică socială.

In materie de principii autorul porneşte dela postulatele conştiinţei creştine, bine înţeles aşà cum este modelată aceasta de către cel mai scrupulos învăţământ catolic. Autorul se mişcă în cadrul sistemului tomist. Adevărat că pe alocurea îi schimbă terminologia, dar îi păstrează, cu atât mai mult, spiritul. Maiestrul e citat şi acolo, unde nu face decât simple afirmaţii ale credinţei.

M. S. Gillet face distincţie între *binele comun* şi *binele divin*, acela fiind considerat ca ideal al Statului, acesta ca ideal al Bisericii. Raportul dintre aceste două ideale se fixează prin următoarele cuvinte: *Drepturile Bisericii nu pot fi limitate nici odată şi prin nimic de cele ale Statului.* Postulatul care presupune o ideală guvernare bisericească are, în principiu, toată dreptatea. Sf. Scriptură încă îl formulează: Se cade a ascultà de Dumnezeu mai mult decât de oameni. Lucrul se schimbă însă, cel puţin în parte, atunci când e vorba de o biserică a cărei istorie e plină de acte cari nu au la baza lor dreptatea şi iubirea inspirată de Evanghelie şi care prea de multeori s'a servit în cârmuirea păstoriţilor săi de rug şi de anatemă.

Autorul preconizează înfiinţarea cât mai multor asociaţii catolice, fireşte nu numai pentru apărarea propriilor lor interese profesionale, ci mai ales pentru o cât mai strânsă alipire la biserica Romei.

Cea mai straşnică peatră de poticneală a catolicismului este individualismul (protestant). Nu mai puţin combătut este socialismul — antipodul individualismului exagerat.

Dacă chestiunile principiale sunt expuse într'o lumină poate prea exagerat catolică, cele de nuanţă practică-socială, pot fi primite fără rezervă aproape de oricine. Lucrurile spuse despre familie sunt deadreptul excelente.

Cartea, scrisă cu claritatea caracteristică spiritului francez se citeşte uşor.

*

Epistola către Romani, cu introducere şi comentar scurt, de *Dr. Vasile Gheorghiu* profesor la facultatea de teologie din Cernăuţi. Cernăuţi, Editura autorului. Pag. 74. Fără indicarea preţului. — Epistola către Romani cuprinde «in nuce» aproape întreaga «teologie» paulină. De aceea tâlcuirea ei datorită unuia dintre reputaţii noştri profesori de teologie nu poate decât să ne bucure. Studiul zidit pe temeliile unor largi izvoare ştienţifice va fi un preţios îndreptar atât pentru preoţimea noastră cât şi mai ales, pentru studenţii noştri în teologie.

Interpetarea e dusă până la Cap. 8, vers 39, cuprinzând deci partea dogmatică a epistolei. Aşteptăm cu încredere şi restul.

*

Clipe mărețe, discursuri de *Ion Dăncilă*, protoiereu militar. Sibiiu 1923. Tiparul institutului de arte grafice «Dacia Traiană». Pag. 88. Prețul 20 Lei. — Istoria noastră națională și bisericească îmbie destule ocazii pentru momente de superioară reculegere sufletească. Nu trebue să aibă cineva decât urechi să le audă glasul și inimă să le pătrundă măreția, pentru a le desprinde îndemnurile eterne. Părintele Dăncilă are aceste mijloace de pătrundere intuitivă a istoriei. De aici însuflețirea sinceră de care e cuprins Sf. Sa ori de câteori slujba sa de preot militar îl cheamă, la momente sărbătorești, să evoce figuri și fapte mărețe din trecutul neamului și să toarne, prin tâlcul lor, entuziazm în sufletele păstoriților săi îmbrăcați în uniformă.

Totuși, volumul de care vorbim nu cuprinde numai discursuri adresate armatei. Dimpotrivă el e o adevărată antologie de cuvântări, rostite la diferite ocazii solemne — de bucurie sau de durere — și înaintea unui public uneori de o firească promiscuitate: La 24 Ianuarie, 10 Maiu, ziua nașterii M. S. Regelui, ziua nașterii M. S. Reginei, Inaugurarea anului școlar, Depunerea jurământului, Sfințirea de școală, Parastas pentru eroii căzuți la Tisa, Sfințirea cimiterului eroilor dela Daia, Aniversarea ocupării Budapestei, Pentru orfanii Țării, etc. etc. O cunună întreagă de evocări cari mișcă inima *oricui* le va citi — trezindu-i în suflet sentimente de recunoștință față de jertfa scumpă a celor ce au lucrat cu atâta devotament la zidirea Țării, și încrederea în viitorul neamului. Stilul nu e lipsit de elemente poetice, pe ici pe colo e chiar prea încărcat... Execuție tehnică — ireproșabilă. *Nicolae Colan.*

CRONICA BISERICEASCA-CULTURALĂ.

Activitatea oficialității și a clerului.

Nu este o înoire această rubrică. In tot timpul de apariție al acestei Reviste, ea a fost reoglindirea vieții bisericești din Ardeal și o trimbiță de indemn la activitate pentru clerul, căruia se adresà.

Ceeace vrem acum este, să urmărim mai sistematic la acest loc, inițiativele și demersurile veneratelor noastre autorități bisericești pentru promovarea vieții religioase și a bunului mers în vieața bisericească. Iară de altă parte să încrestăm, pe scurt, tot ce putem prinde despre activitatea Asociației clerului «Andreiu Șaguna» și despre străduințele clerului în activitatea sa pastorală.

Informaţiile ni le vom culege din foile oficiale ale eparhiilor, din circularele, pe cari veneratele autorităţi bisericeşti vor binevoì a ni le pune la dispoziţie şi din rapoartele pe cari le vom primì despre lucrările corporaţiilor noastre bisericeşti şi despre activitatea organizaţiilor preoţeşti, şi a singuraticilor preoţi.

Facem acest lucru pentru motivul firesc de a împărtăşì, ceeace găsim bun, frumos şi folositor într'o parte, ca să servească de pildă şi indemn pentru toţi.

Intrucât ne vom puteà câştigà suficiente legături cu toate organizaţiile bisericeşti din întreaga ţară, aşà ca să nu nedreptăţim pe nimenea prin lipsa de orientare, vom lărgì cadrele rubricei noastre, pentru a cuprinde străduinţele nobile şi tot mai însufleţite, pe care conducerea bisericească, ajutată de preoţimea conştientă, le depune pentru înălţarea ortodoxiei, pentru buna îndrumare a vieţii bisericeşti şi pentru întărirea conştiinţei religioase în popor.

Suntem convinşi că astfel am servì în chip simţit ideea de «unificare bisericească» şi mai ales de unificare sufletească, aducând un real folos bisericei, preoţimii şi turmei noastre credincioase, cărora slugim cu credinţă.

Inceputul îl facem acum în cadrele Mitropoliei noastre ortodoxe ardelene, având la îndemână, începând cu noul an, foile oficiale ale eparhiilor noastre: «Telegraful Român» dela Sibiu, «Biserica şi Şcoala» dela Arad, Foaia Diecezană dela Caransebeş, «Legea Românească» dela Oradea-mare şi «Renaşterea» dela Cluj. Sperăm că în viitor Veneratele Consistorii ne vor trimite câte un exemplar din toate circularele, cari pot prezentà un interes pentru obşte, şi când ele nu se publică în foile oficiale.

Asemenea rugăm preoţimea noastră să binevoiască a ne ţineà în curent cu tot ce se lucrează în cadrele Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» pe cercurile religioase, în despărţăminte şi în secţii.

Oficialitatea.

In întreaga mitropolie s'au făcut dispoziţii pentru reorganizarea corporaţiilor bisericeşti pe un nou period de 3 ani, 1924—1926.

Consistorul mitropolitan a comunicat tuturor Eparhiilor următoarele deciziuni:

Preoţii-parohi, ajunşi, în statul de deficienţă (pensiune), întrucât au fost aleşi în regulă ca membri în scaunul protopopesc, îşi păstrează această situaţie şi pe mai departe, întrucât

sunt capabili din punct de vedere fizic şi moral să-şi îndeplinească aceà funcţie. Această atribuţie însă şi-o poate pierde preotul deficient numai în caz de incapabilitate fizică sau morală, sau în caz că există motive de natură disciplinară sau canonică, sub a cărei vigoare rămâne preotul şi după trecerea sa în starea de deficienţă.

Parohiile sunt invitate să asigure preoţilor pentru participarea la întrunirile preoţeşti de ori ce fel, diurne de cel puţin 50 Lei pe zi, plus spesele de călătorie, iar la întrunirile în cercuri religioase să-i ajute cel puţin cu cărăuşia.

Conform hotărârei din 1922 a Congresului preoţesc din mitropolie, fiecare preot va contribuì anual cu câte un procent (1%) după salar pentru înfiinţarea «Casei Preoţilor» pe lângă Universitatea din Cluj, spre scopul adăpostirii fiilor de preoţi la studii. Cotizaţia se va plătì cu începere dela 1 Iulie 1923.

Este de un interes superior al bisericii şi statului nostru deopotrivă, ca la acţiunea pentru păstrarea sănătăţii în poporul nostru şi mai ales pentru a prevenì lăţirea boalelor molipsitoare, ce se ivesc pe alocurea, să se alăture organele bisericii.

Organele bisericeşti se invită să dea mână de ajutor la punerea în aplicare a legilor şi regulamentelor sanitare. Poporul credincios să fie luminat despre asemenea necesitate şi prin cuvântări de pe amvon, cel puţin, odată la an, în timpul care se va păreà a fi cel mai potrivit.

Când se ivesc cazuri de infecţii, fie în şcoală, fie în familii, să se dea de ştire autorităţii politice locale, spre a luà contactul cu medicul de circumscripţie, pentru a fi chemat fără amânare. Când primăriile n'ar satisface eventual datoriilor în cauză, se va face arătare la autoritatea superioară a acelora.

In arhidieceza de Alba-Iulia şi Sibiiu s'a iniţiat colecta pentru sporirea «fondului Regele Ferdinand şi Regina Maria». Menirea fondului se precizează astfel: Venitele lui să se întrebuinţeze întru promovarea misiunii interne a bisericii ortodoxe române din arhidieceză, creând, multiplicând şi alimentând mijloacele pentru înălţarea prestigiului bisericii naţionale şi sprijinind clerul să poată întreprinde cu izbândă un apostolat la înălţimea cerinţelor vremii, spre a puteà insuflà în fii bisericii de toate clasele şi condiţiile, în duh creştinesc superior, ca prin toate acestea principiile lui Hristos să se prefacă în legi ale vieţii pe seama individului, a familiei şi a societăţii şi să fie încorporate în tot atâtea aşezăminte sociale religioase, ca societăţi pentru răspândirea evangheliei, a cărţilor şi a presei creştine, societăţi de

temperanță pentru combaterea luxului, pentru ocrotirea celor nevoiași, pentru salvarea celor alunecați, prin institute de corecțiune ș. a.»

Cunoscând scopul nobil spre care țintește fondul, toți buuii fii al bisericii noastre, clerici și mireni, se vor strădui să retrimită lista de colectă, ce li-s'a încredințat, cu sume cât mai însemnate, arătându-și și prin aceasta devotamentul cu care stau în slujba lui Hristos și a întăririi împărăției Lui între oameni.

S'au înființat protopopiate nouă: al Băiței în jud. Hunedoara, al Oltului cu sediul la Șercaia, al Târnavei-mari cu scaunul la Ibașfalău. La acestea două din urmă s'a publicat concurs pentru alegerea protopopului; iară în organizare este al patrălea protopopiat al Jiului, cu sediul la Petroșani.

In eparhia Caransebeșului s'au făcut cuvenitele demersuri pentru împroprietărirea comunelor bisericești, în legătură cu reforma agrară, așà cum de altfel s'a făcut în toate eparhiile.

In eparhia Orăzii-mari autoritatea bisericească dispune prin ordin circular, ca parohiile să angajeze pe învățători pentru slujba de cantor bisericesc. In interesul bineprіceput al bisericii, trebue să ținem învățătorimea strâns legată de biserică, pentruca în colaborare cu preoțimea să ducă mai departe educația poporului, în duh românesc și ortodox.

Unde este sesiune (porție) cantorală aceasta revine în întregime cantorului. Unde nu este, parohia să statorească remurație convenabilă. Dacă învățătorul vrea să facă slujba de cantor, remunerația stabilită prin lege, ori prin corporațiile parohiale, i-se cuvine întreagă și nu se admite licitațiune în minus, din partea altor persoane.

Credem nimerite aceste dispoziții să fie generalizate în toate eparhiile.

In eparhia Clujului Consistorul, în ședință plenară a examinat lucrările îndeplinite până acum la Catedrala ce se află în curs de zidire și s'au luat dispoziții pentru continuarea cu zor a clădirei.

Activitatea pastorală a clerului.

Comitetul central al Asociației clerului «Andreiu Șaguna» în ședința dela 6/19 Februarie a soluționat următoarele chestiuni:

a statorit formulare pentru ținerea evidenței de plătire a cotizațiilor și pentru adunarea datelor privitoare la activitatea pastoralei a preoțimii;

a stabilit locul de întrunire a viitorului congres a Asociaţiei, tot cu caracter misionar, la Cluj;

s'a ocupat de chestiunea concubinajelor şi a decis să se adune material de studii prin secţii;

a luat cunoştinţă de congresul catehetic convocat la Bucureşti, a designat referenţi şi a delegat reprezentanţi;

a hotărât înaintarea unei adrese către Onor. Minister al cultelor pentru a face dreptate şi preoţimii la aplicarea sporului după curba Lalescu;

a decis intervenirea pentru a se face plata preoţimii şi pe viitor prin Consistorii;

s'a ocupat de chestiunea editării unui ziar care să apere mai intensiv interesele preoţeşti şi bisericeşti;

a discutat situaţia confesiunilor minoritare în raport cu ortodoxia şi a încredinţat pe părintele Ştefan Meteş cu pregătirea unui memoriu către sf. Sinod şi Ministerul cultelor în chestiunea averilor bisericeşti ş. a.

In arhidieceza de Alba-Iulia şi Sibiiu: Preoţimea din centru continuă predicarea sistematică în biserica catedrală în fiecare Duminecă şi serbătoare.

Cercul religios Codlea, din despărţământul Braşov s'a întrunit în comuna Vulcan, în frăţească colaborare cu cercul didactic, din plasa Bârsa de sus. A predicat păr. Coman din Ghimbav, păr. Preşmerean din Codlea a ţinut o conferenţă: Despre «Educaţia morală şi relele ce bântue societatea de azi». La consfătuirea preoţilor păr. Dragolea din Vulcan a vorbit despre «Mijloacele principale pentru intensificarea conştiinţii religioase a credincioşilor» şi despre «Averile pământeşti şi folosirea lor în lumina evanghelică».

Recomandăm stăruitor conducătorilor cercurilor religioase să se pună în înţelegere cu cercurile didactice şi, unde numai se poate, să lucreze împreună, pentru educaţia religioasă şi îndrumarea culturală a poporului, dovedind şi aşà strânsa legătură dintre biserică şi şcoală, cele două instituţii chemate să facă educaţia obştei.

In eparhia Aradului, P. C. Protopop din Buteni, F. Roxin însoţit de alţi preoţi, a eşit în misiune religioasă la Roşia. Comună fără preot de 12 ani, este teren pentru misionarii baptişti. La serviciul divin a predicat păr. I. Bodea din Buteni, şi la sfârşit a vorbit păr. protopop. După masă întrunire la şcoală, cu poporul. Cuvântează păr. protopop despre «O ţeară, un Dum-

nezeu, o lege», iară mireanul Dr. S. Dan despre ortodoxie. Printre mulţime se găseà un fost baptist întors la ortodoxie. A fost solicitat să spună indemnurile intoarcerii. Petru Brola, îmbrăcat în şuba lui, a început lin şi frumos, cu Biblia în mână: Cincisprezece ani am fost baptist, am ajuns chiar predicator. Am cetit şi am învăţat Biblia. Ea m'a adus la cunoştinţa că baptismul nu are temelie în sf. Scriptură, religiunea cea adevărată este a bisericii ortodoxe. Sprijinit pe mulţime de citaţii din Biblie, a făcut impresie covârşitoare asupra mulţimii. — Iată puterea *apostolatului laic*, pe care trebue să-l îmbrăţişeze biserica. Să caute oameni, să-i sprijinească şi să-i îndrumeze în misiunea de regenerare religioasă, şi de combatere a rătăcirilor sectare.

In aceeaş legătură increstez aici fapta creştinească a cantorului bisericesc din Ilidia. In faţa căsuţei lui, baptiştii au ridicat o casă de rugăciuni şi cu cântările lor turburau pe evlaviosul cântăreţ de pricesne şi tropare. Omul ca răspuns cumpără o bucată de pământ, lângă casa de rugăciuni, şi la distanţă de un pas *ridică o cruce*, puternică, cu cheltuială de 10,000 Lei. La picioarele Mântuitorului răstignit sapă cuvintele: «Cuvântul cruce celor peritori nebunie este, iară nouă celorce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este». Ţăran cu inimă de aur, gata de luptă şi de jertfă.

In eparhia Orăzli-mari: Preoţimea noului protopopiat *Rieni*, întrunită în conferenţă la 2/15 Ianuarie a. c. s'a constituit în despărţământ al Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi a împărţit comunele bisericeşti aparţinătoare, în 3 cercuri religioase. Prezident al despărţământului este părintele administrator protopopesc Moise Popovici, iar secretar Ioan Cioflan.

Ne dăm pe deplin seama, cât de necomplectă este această cronică, în raport cu activitatea reală a oficialităţilor bisericeşti şi cu aceea a clerului pastoral, din mitropolie. Se munceşte conştient, dar fără să se dea publicităţii străduinţele lor la conducerea bisericei şi pentru binele de obşte. Noi am trebuit să ne mărginim de astă dată la ştirile, pe cari ni le-au adus foile oficiale ale eparhiilor. Şi nici pe acestea nu le-am avut complect. N'am scos la iveală activitatea literară a preoţimii, care susţine cu condeiul, aceste foi. Pe viitor vom face poate şi aceasta, atrăgând atenţiunea asupra articolilor, cari pot servì de orientare, sau dau un ajutor în preocupările preoţimii noastre.

P. Moruşca.

*

Societatea Ortodoxă Naţională a Femeilor Române Secţia Sibiiu aranjează, în legătură cu Vecerniile din Duminecile postului sfintelor Paşti, ora $3^1/_2$ d. a. UN CURS DE CATEHIZARE pentru tinerimea aflătoare în serviciu în oraş şi pentru ucenicii dela meserii, după următorul program, care cuprinde tâlcuirea rugăciunilor de toate zilele:

1. Duminecă în 9 Martie n.: *Impărate ceresc, Sf. Treime: Dumnezeu Duhul Sfânt,* Preot. **P. Moruşca.**
2. Duminecă în 3/16 Martie: *Sfinte Dumnezeule, Prea Sf. Treime: Dumnezeu Fiul,* Prof. **Gh. Maior.**
3. Duminecă în 10/23 Martie: *Tatăl nostru: Dumnezeu Tatăl,* prof. **I. Beleuţă.**
4. Duminecă în 17/30 Martie: *Tatăl nostru: Impărăţia lui Dumnezeu,* prof. **N. Colan.**
5. Duminecă în 6 Aprilie n.: *Tatăl nostru: Omul, vieaţa de toate zilele şi grija pentru suflet,* Preot. **V. Nistor.**
6. Bunavestire (25 Martie) 7 Aprilie: *Rugăciunea Născătoarei de Dumnezeu, cultul Sfinţilor,* Protoiereu **I. Dăncilă.**
7. Duminecă în 13 Aprilie n.: *Crucea Simbol al creştinătăţii,* prof. **Dr. A. Crăciunescu.**
8. Dumineca Floriilor, în 7/20 Aprilie: *Cum să ne rugăm,* Protoiereu asesor **Tr. Scorobeţ.**

La Vecernii vor da răspunsurile pe rând, Corul institutului teologic, al Şcoalei normale «Andreiu Şaguna» şi al «Reuniunii meseriaşilor români», executând, înainte şi după meditaţii şi alte cântări religioase.

P. St. stăpâni, cari au în serviciul lor feciori sau fete, precum şi patronii ucenicilor, sunt rugaţi stăruitor să le facă posibil, să-i îndemne a luà parte la curs şi să controleze pe urmă dacă şi-au îndeplinit această îndatorire morală, în interesul bunei lor educaţii religioase, al cărei rod nu va întârzià a se resfrânge asupra felului cum îşi vor împlinì şi îndatoririle lor către stăpâni.

Prestigiul năzuinţelor noastre ar câştigà mult, dacă stăpânii şi patronii înşişi s'ar simţì îndemnaţi a luà parte, înfrăţindu-şi rugăciunile cu ale celor din serviciul lor. A ne rugà este o

îndatorire creştinească de obşte şi tinerimea ar simţì odată mai mult că acolo deopotrivă suntem toţi fraţi şi fii ai aceluiaş, Părinte ceresc.

Sibiiu, 1 Martie n. 1923.

Preot. **P. Moruşca**, secretar.

Eugenia Tordăşianu, prezidentă.

*

Reorganizarea ministerului de culte. Prin noul buget al ministerului cultelor şi artelor cele trei direcţiuni generale ale cultelor au fost unificate în... două mari direcţiuni: a cultului ortodox şi a cultelor minoritare. Direcţiunea generală a cultelor catolice a fost desfiinţată, fiind înglobată în direcţiunea cultelor minoritare. Cultul unit a trecut la direcţia culturală, care se va numì pe viitor «direcţiunea generală a cultului unit, a statisticei şi a propagandei culturale».

Ceeace înseamnează că pe viitor şeful direcţiunii culturale va fi totdeauna un designat al Blajului. Măsura e cât se poate de firească, «bizantinii» neavând nici un fel de contact cu apusul şi deci nefiind capabili să organizeze «pă felălat» propaganda culturală în satele din Ardealul de miază-noapte.

Şi, pentruca ironia să fie cu ciucuri, «Unirea» ţipă că ministrul cultelor n'a avut inspiraţia să bage cultul unit în aceeaş căciulă bugetară cu cel catolic «de marcă». Curat vorba sf. Scripturi: «Fluerat-am vouă şi n'aţi jucat; de jale-am cântat vouă şi nu aţi plâns».

NOTE ŞI INFORMAŢII.

Numărul prim al «Revistei Teologice» din anul acesta a fost trimis recomandat, ca număr de probă, deputaţilor congresuali şi câtorva dintre deputaţii sinoadelor eparhiale. Buna primire, cu care a fost îmbrăţişată, a fost o surprindere plăcută nu numai pentru conducerea revistei, ci este mai ales o dovadă luminoasă despre legătura intimă dintre sufletul mirenilor noştri şi biserica, ai cărei credincioşi sunt şi la conducerea căreia iau parte activă prin corporaţiile, ai căror membrii sunt.

Cei mai mulţi au răspuns imediat trimiţând abonamentul. Unii au adaugat modeste sume peste abonament, fapt pe care noi îl tâlcuim, ca o încurajare şi sprijin. Şi îl punem înaintea tuturor, ca o pildă de urmat pentru cei, cărora Dumnezeu le-a rânduit

o mai bună dare de mână, ca să se îndemne a contribui cu obolul lor la silinţele noastre şi să se uşureze preoţimii aşà de slab retribuită pentru serviciul ce îl aduce bisericii şi neamului, sarcina abonamentului de altfel destul de modest.

Numărul celorce ne-au restituit revista este foarte redus. Aceasta ne îndeamnă să trimitem acum revista tuturor deputaţilor congresuali şi sinodali, din întreaga mitropolie. Noi legăm nădejdi frumoase de legătura, pe care o vom puteà încheià conducerea revistei cu intelectualii noştri mireni, pentru promovarea vieţii bisericeşti prin împreună lucrarea lor cu clerul. Sprijinul împrumutat, întemeiat pe cunoaşterea reciprocă va fi nou izvor de înviorare şi întărire a vieţii religioase şi sociale. (p.)

*

Suntem în postul mare al Sfintelor Paşti. Prin poruncă bisericească este orânduită mărturisirea şi cuminecarea creştinilor, măcar odată pe an. Cucernicii preoţi vor pregăti din bună vreme pe păstoriţii lor pentru primirea cu vrednicie a sfintelor Taine. Vor introduce pe viitor şi *registru de evidenţă* despre cei ce se mărturisesc şi cuminecă pentru a-l aveà de bază la datele statistice, ce se cer despre activitatea pastorală a preotului. Pentru a se înlăturà orice susceptibilitate şi bănuială, însemnarea nu se va face la mărturisire, ci la cuminecare, când ajutorul preotului, cantorul, ori un altul îndemânatic va înregistrà dela strană, după cum urmează creştinii, cum se obicinueşte la sate în grup.

Mărturisirea şi cuminecarea este criteriul de apreciare al concepţiilor creştineşti şi al sentimentelor religioase, de care este însufleţit un creştin. Purtarea evidenţei va servi nu numai de orientare la aprecierea vieţii religioase şi a atmosferei morale, în care trăeşte o comunitate creştină, ci va da, pe viitor, şi temeiul de îndreptăţire la înscrierea în listele sinodale şi la exercitarea drepturilor de parohian, pe lângă «împlinirea datorinţelor parohiale» prevăzute în Statutul organic. Împlinirea îndatoririlor religioase trebue să fie o cerinţă mai riguroasă, decât împlinirea datorinţelor de ordin material către biserică, pentruca cineva să poată ajunge în funcţie de a contribui cu votul său la îndrumarea vieţii bisericeşti, în corporaţiile bisericeşti de sus până jos. (p.)

*

Asociaţia generală a clerului a luat înţeleapta iniţiativă de a organizà un congres pedagogic al tuturor profesorilor de religie. El se va ţineà la Bucureşti în zilele de 30 Aprilie, 1 şi 2 Maiu, adecă Mercuri, Joi şi Vineri după Paştile ortodoxe.

4

Dată fiind dezorientarea în care se găseşte învăţământul nostru religios mai ales în şcoalele primare, dar şi în cele secundare, acest congres va puteà fi un început temeinic de soluţionare a uneia dintre cele mai importante probleme. Dacă acest congres va fi în stare să pună la cale elaborarea unui proiect de unificare a învăţământului religios pentru toate şcoalele din ţară, şi să pregătească un temeinic program de învăţământ religios — îşi va fi îndeplinit chemarea pe dea'ntregul.

Nu ne îndoim că din dezbaterile ce se vor încinge în jurul unei chestiuni atât de însemnate, vor ieşì orientări sănătoase şi încheieri de cari va fi bine să ţină seamă şi cârmuirea.

Subiectele ce se vor discutà pe larg sunt:

1. Unificarea şi extinderea învăţământului religios în toate şcoalele din cuprinsul ţării.
2. Programul învăţământului religios.
3. Metoda de predare a învăţământului religios.
4. Practica religioasă.

Acociaţia clerului «Andreiu Şaguna» îşi va trimite şi reprezentanţi oficiali. Catehetii noştri sunt rugaţi să ia parte în număr cât mai mare. Pentru bilete de reducere pe C. F. R. (credem că se vor da) participanţii se vor adresà Biroului central din Sibiiu, până cel mult la sfârşitul lui Martie.

*

Papa Efimie, cunoscutul preot scandalagiu, unealtă a lui Kemal Paşa şi a celuilalt — papă, a fost caterisit de către patriarhul Grigorie VII al Constantinopolului.

*

In discursul său rostit în şedinţa camerii dela 24 Decemvrie 1923, părintele deputat *Ion Lupaş*, a făcut un temeinic rechizitoriu la adresa cârmuirii, pentru desinteresul pe care aceasta îl dovedeşte faţă de situaţia materială a clerului nostru. Domnia sa a arătat *cu cifre* stupefianta anomalie, în virtutea căreia slujbaşii confesiunilor străine — cu puternicele rezerve materiale pe cari le-au moştenit din trecut — sunt ajutaţi şi astăzi de către stat mai mult decât slujitorii bisericii «dominante», pe cari noua orânduire politică i-a găsit în completă mizerie. Dacă această stare de lucruri n'ar însemnà decât o trecătoare nedreptate făcută unor oameni cari şi-au pus tot entuziasmul inerent chemării lor în slujba luminării neamului — şi încă ar trebuì îndreptată fără amânare. De fapt permanentizarea mizeriei în care e lăsată preoţimea noastră are un tâlc mult mai tragic; ea însemnează, o foarte puţin măgulitoare miopie politică şi un atentat indirect la vieaţa culturală a neamului nostru. Căci urmarea imediată a acestor stări de lucruri este

forțata văduvire a satelor noastre de către cei mai firești conducători ai săi, iar prin aceasta fatala eclipsă culturală care le va împresură. Pentrucă preotul nu poate fi înlocuit de *nici un alt slujbaş* al țării: nici de învățătorul uneori inexistent, altădată ateist, foarte rar destul de pregătit pentru o complexă activitate culturală și — totdeauna *rău* plătit; nici de propagandistul care dă pe la sate din Paști în Crăciun pentru a ținea un discurs politic.

Părintele Lupaș are toată dreptatea.

*

«Crucea», revistă pentru susținerea intereselor culturale, economice și politice ale preoțimii și instituțiunilor Bisericii ortodoxe române», citează, la cronica sa, următorul pasaj dintr'un articol al dlui Popa-Lipseanu, publicat în numărul din urmă al «Revistei generale a învățământului»:

«Privind lucrurile din punct de vedere al intereselor deosebite ce au pe deoparte confesiunile, iar pe de altă parte statul, unii pedagogi au fost de părere, că nici chiar învățământul religiei nu trebue lăsat în seama preoților».

Și redacția «Crucii» reproduce aceste rânduri fără nici un comentar; dovadă că le iscălește. Bănuim că revista «Crucea» va reproduce în curând părerea vr'unui pedagog, care propune scoaterea preotului și din biserică. — O, Doamne...

*

A murit Wilson, fostul președinte al Statelor-Unite. Cu el s'a pogorât în groapă încă un erou al gândurilor îndrăsnețe (Liga națiunilor), care a luptat pentru izbânda libertății neamurilor, și pentru întronarea în politica mondială a unor principii de mai mult umanitarism. De aceea eră și este socotit de cătră politicianii de meserie drept un ideolog... Neamul românesc, mai mult decât oricare altă nație desrobită, îi poate zice un cucernic: Dumnezeu să-l ierte.

*

«Prin ordinul Nr. 70,141 ministerul instrucțiunii publice a interzis introducerea în școli a manualelor de religie: *Istoria bisericii creștine universale* de *I. Georgescu* și *Noțiuni de istorie, liturgică și constituție* de *Nicolae Brânzău*, pe motiv că ele conțin idei vătămătoare statului și bisericii noastre». — Ziarele.

Comentariul nostru la aceste rânduri se reduce la următoarele lămuriri: Dl I. Georgescu este... fostul secretar literar unit al «Astrei», iar dl N. Brânzău este canonic greco-catolic la Lugoj. Cel dintâi ocupă o catedră la liceul de stat din Constanța, iar cel de-al doilea speră să fie numit în curând... directorul secției culturale din Ministerul cultelor.

In virtutea unui recent ucaz al cârmuirii plata întregirilor dela stat ale preoţimii şi personalului bisericesc central se va face de aci înainte şi în Ardeal după rânduiala din vechiul regat, adecă prin administraţia financiară — la centrele judeţene — şi prin perceptorul fiscal — la sate.

Cu alte cuvinte preoţimea noastră va fi pusă — mai mult sau mai puţin — la discreţia domnului perceptor, care, fireşte, poate fi şi om de omenie, dar poate fi şi un brevetat agent politic, care ori de câteori îi va venì «poruncă de sus» nu va aveà parale pentru preotul «nesupus». Iar dacă, pe deasupra, se va întâmplà să nu-i fie tocmai simpatică faţa părintelui nici înaltului său capriciu personal şi permanent — apoi ţin'te părinte! In orice caz calul troian al politicianismului va izbutì prin această măsură să intre întreg în cuprinsul zidurilor Bisericii.

Chiriarhii din Ardeal au făcut intervenţii pentru revocarea ordinului. Intre altele şi pe motivul că o astfel de măsură ar slăbì legătura dintre cler şi autoritatea bisericească. O revistă, care citează aşà de uşor fără să comenteze, nu uită să facă de astădată observaţii cari pe lângă că cuprind un neadevăr, frizează şi o directă necuviinţă la adresa căpeteniilor noastre bisericeşti. Căci iată ce scrie numita revistă:

«Dacă pe atâta a rămas să se sprijine autoritatea mitropoliţilor şi episcopilor asupra preoţilor, noi nu putem decât să zicem: Vai de aceà autoritate!»

Pentru liniştirea celuice a riscat această ipoteză ţinem să amintim, că Asociaţia clerului din Ardeal s'a solidarizat cu atitudinea chiriarhilor săi în chestiunea modalităţii de plată a salariilor preoţeşti. Punct.

*

Pentru revista «Crucea»: Administraţia «Revistei Teologice» a luat la timpul său măsurile necesare pentru schimbul cu revista «Crucea». Dacă totuşi măsura nu s'a executat, e din greşala expeditorului. Ne cerem deci cuvenitele scuze şi asigurăm Onor. redacţie a revistei «Crucea» că de aci înainte va primì regulat revista noastră. Îi mulţămim că ne-a atras atenţia asupra greşelii, care nu a fost în intenţia noastră.

*

«Stimmen der Zeit», revista iezuiţilor din Germania şi una dintre cele mai răspândite reviste catolice, are, în caietul său pentru Iunie 1923, un articol informativ despre constituţia bisericii ortodoxe române din vechiul regat. Autorul trece în revistă momentele mai «importante» din istoria acestei constituţii; fireşte nu pentru a arătà împrejurările extrem de grele în care din motive atât de cunoscute, a evoluat vieaţa bisericească din România veche, nu pentru a zugrăvì râvna apostolică a smeri-

ţilor călugări fără nume din negura vremilor apuse, nu pentru a scoate la iveală strădania de emancipare naţională a bisericii de sub atât de păgubitoarea tutelă a Bizanţului, ci pentru a reliefà... incultura din trecut a clerului rural din vechiul regat, trândăvia lui orientală şi dispreţul de care erà învrednicit acesta din partea credincioşilor bigoţi, cari de-atâtea ori au vrut să treacă la... catolicism, pentru a fi păstoriţi — pe cinste.

Nu cu mai puţină plasticitate e descrisă starea din trecutul apropiat a clerului urban, la care... incultura erà dublată prin imoralitate şi indiferentism religios.

Cu deosebită predilecţie povesteşte autorul «scandalurile» din vieaţa bisericească a vechiului regat... pentru mitr. Ghenadie Petrescu jertfeşte un întreg articol (Nr. Aug.): evident nu numai din interes literar, ci mai ales din interesul prin excelenţă iezuit, care polarisează toate lucrurile înspre Roma! De aceea încheierea autorului (A. Arndt), după care personalităţi «serioase» din România cred că «mântuirea nu poate venì decât dela Roma» — e foarte firească.

Pentru a da încă un element de judecată a obiectivităţii pure, de care a fost condus cronicarul iezuit, amintim, că exclusivul lui izvor de informaţii este colecţia «*Adevărului*», care — după expresia autorului însuşi — «mit seinem Namen gerade soviel gemeinsam hat, als das Parteiinteresse es fordert». *nc.*

BIBLIOGRAFIE.

Cărţi primite la redacţie:

Dr. Aurel Morariu: Cazul inspectorilor diecezani. Cernăuţi 1923. Pag. 70. Preţul 15 Lei.

V. Alecsandri: Trei convorbiri cu Napoleon III. (Nr. 2 din „Biblioteca şcoalelor secundare", întocmită de D. Munteanu-Râmnic). Ploeşti 1923. Pag. 40. Preţul 5 Lei.

T. T. Socolescu: Prin Ardeal, note de drum. (Nr. 5 din Biblioteca „România viitoare", red. D. Munteanu-Râmnic). Ploeşti 1923. Pag. 32. Preţul 6 Lei.

Dr. P. Barbu: Catehizarea în şcoalele primare. — Cum aş catehiză eu? Caransebeş 1923. Pag. 20.

* * *: *La vatra sufletească a neamului. Preoţi români cari rup peceţile cu Roma.* Tipografia diecezană Arad 1924. 20 pag.

Dela Asociaţia clerului „Andreiu Şaguna".

Nr. 8—1924.

COMUNICAT.

In baza §. 6 din «Regulamentul pentru organizarea despărţămintelor», în decursul postului sfintelor Paşti, sânt a se ţineà adunările ordinare ale despărţămintelor.

Programa adunării e următoarea:

Ziua I a. m.

1. Te-Deum.
2. Deschiderea adunării prin preşedinte.
3. Raport asupra activităţii pastorale a preoţimii şi a cercurilor religioase în 1923.
4. Dare de seamă asupra activităţii despărţământului în 1923.
5. Constatarea plătirii cotizaţiilor pe 1923 şi încassarea celor de pe 1924. — Inscrierea de membri noi.
6. Alegerea a lor doi delegaţi, pe lângă preşedinte, la congresul viitor.
7. Iniţiative de organizare pentru promovarea vieţii religioase şi culturale în cuprinsul despărţământului şi pentru propăşirea Asociaţiei.
8. Chestiuni oficiale.
9. Propuneri.

După masă şi a II-a zi:

Se întocmesc misiuni interne cu ***mărturisirea şi cuminecarea*** preoţilor, a profesorilor preoţi, a absolvenţilor de teologie şi a funcţionarilor bisericeşti.

Pentru meditaţia de pregătire înainte de mărturisire recomandăm textul: ***«Iară cari sunt ai lui Hristos, trupul şi-au răstignit împreună cu patimile şi poftele»***, Gal. V. 24, căutând a trezì conştiinţa vinovăţiei şi părerea de rău; iară pentru meditaţia dela cuminecare dăm subiectul: ***Puterea sfinţitoare a sf. cuminecături***, în legătură cu textul ***«iar viez, nu de acum eu ci vieazâ întru mine Hristos»***, Galat. II, 20.

P. Cucernicii Părinţi, prezidenţi ai despărţămintelor vor designà din bună vreme referenţi la rapoartele despre activitatea

pastorală a preoţimii şi a cercurilor religioase, pentru care se dau formulare în acest fascicol al «Revistei Teologice». Asemenea se vor designà referenţi pentru meditaţii.

Biroul central al Asociaţiei.

Nr. 9/1924.

Indrumări.

Comitetul central al Asociaţiei noastre, în şedinţa dela 6/19 Februarie a. c., a acceptat formularele împreună cu lămuririle de mai jos, prezentate de fostul secretar general, păr. P. Moruşca, după cari urmează a se face pe viitor rapoartele despre activitatea pastorală a preoţimii, despre aceea a cercurilor religioase şi a despărţămintelor, pentru a aveà o normă unitară şi o mai mare uşurare la adunarea datelor pentru rapoartele Secţiilor către comitetul central şi către congresul anual.

Formularele sunt anexate la acest fascicol al revistei. Mijloacele materiale ale Asociaţiei nu îngădue deocamdată să se tipărească aşà fel, ca să fie de-a gata, la îndemâna membrilor. De aceea onorata preoţime va binevoì a-şi luà modelul de care are nevoie şi a-şi pregătì însaşi, pe coale de hârtie, liniind formularul pentru întrebuinţare. De dragul uniformităţii recomandăm a se face formularul I şi V pe coală de hârtie vertical, II pe întreaga coală orizontal, III şi IV pe jumătate coală de-a latul, lărgindu-se rubricile pe cât îngădue spaţiul ca să se poată introduce datele citeţ. Este un neajuns şi o povară aceasta, care acum nu poate fi evitată. Dar erà necesară introducerea acestor tablouri, fără de cari nu se poate cuprinde într'un întreg munca ce se desfăşoară de preoţime în cursul unui an, risipită pe teritorul întregei noastre mitropolii.

De bază serveşte «Condica», de sub I. pe care fiecare preot o va procurà pe cheltuiala parohiei şi o va purtà de acum. Va introduce retroactiv activitatea sa dela 1 Ianuarie încoace, şi va înscrie apoi zilnic, orice va împlinì, cu cuvântul şi cu fapta, personal, ori în legătură cu alţii pentru promovarea vieţii religioase, culturale, sociale, economice, etc. a parohienilor săi. Astfel se vor înscrie, cu data zilei, la rubrica «Obiectul»: serviciile religioase îndeplinite în şi afară de biserică; *textul* predicilor ţinute, subiectul cuvântărilor, conferinţelor şi prelegerilor; participarea sa la întrunirile bisericeşti, preoţeşti, la adunările culturale, sau de alt interes obştesc, cu partea activă pe care a avut-o acolo; iniţiative personale sau concursul dat altora la înfiinţarea de instituţii, sau participarea sa la orice acţiuni pentru

binele de obşte; şi, în sfârşit, orice activitate desfăşurată în vre-un domeniu al vieţii publice.

In ce priveşte celelalte rubrici, s'a pus pond deosebit pe propoveduirea cu cuvântul, trebuind să se evidenţieze dacă predica sau conferenţa a fost scrisă sau numai schiţată. Atât lucrarea în scris cât şi schiţa se anexează de altfel la raportul către despărţământ. Numărul «asistenţilor» la cuvântările ca şi la orice act al preotului, este dovadă de felul cum este apreciat şi dă măsura folosului pe care îl are propoveduirea lui.

Trebuinţa de a înscrie în «Condică» făptuirile de peste zi, va da prilej de meditare pentru îndatoririle de a doua zi, ale preotului.

Condica va fi reoglindirea strădaniilor fiecărui preot în slujba lui Hristos şi în slujba oamenilor. Fraţii lui în preoţie, adunaţi măcar odată în an la întrunirea cercului religios, vor verificà prin subscriere, dacă se poartă regulat, trecând la proces verbal constatările.

Condica aceasta va servì ca bază de control şi pentru inspecţiile ce se vor face de către veneratele autorităţi bisericeşti şi astfel va da măsura vredniciei fiecărui păstor de suflete. Pentru acest lucru, P. C. Părinţi, prezidenţi ai Secţiilor, vor intra fără amânare la înţelegere cu veneratele Consistorii eparhiale, ca să se tipărească şi cumpere «Condica» pe cheltuiala parohiei.

Tabloul II. cuprinde, în resumat, activitatea pastorală de un an a preotului. De astă dată, pentru adunarea despărţământului din acest an, se vor introduce datele referitoare la activitatea din 1923.

Tabloul va fi însoţit şi de un raport în scris, care va cuprinde lămuririle, ce nu pot fi prinse în rubrici. Astfel se va arătà:

1. In ce stare se întreţine zidirea bisericei, a şcoalei, a casei parohiale, a casei culturale şi a altor proprietăţi clădite, cu împrejmuirea, curtea şi cu supraedificatele lor, cimiterul, parcul bisericei ş. a. dacă ele sunt înzestrate cu obiectele ce le aparţin: ornate, cărţi, rechisite, plantaţii etc. şi în ce măsură se îngrijeşte bunăstarea lor?

2. Averea bisericei şi a instituţiilor bisericeşti este în creştere, ce preocupări are parohia pentru sporirea lor?

3. Vieaţa religioasă a credincioşilor: cum se manifestă individual, şi colectiv; sunt respectate sărbătorile, cum se cercetează biserica, importanţa pe care o dau credincioşii slujbelor sfinte în şi afară de biserică; în ce măsură dă ascultare tine-

retul chemării preotului şi urmează la vecernii şi cursurile de catehizare, ce cărţi foloseşte ca orientare la această catehizare şi după cari cărţi face interpretarea la «citirile biblice» pentru şcolari; posturile se ţin, ori în ce măsură se strică, sub ce influinţe; cum se indeplineşte mărturisirea, de câte ori pe an, ce obiceiuri se leagă de această îndatorire creştinească, ce păcate nu desleagă preotul îndată, la întâia lor mărturisire, ce canoane obicinueşte a da preotul pentru păcate cu caracter general şi ce canoane la anumite vinovăţii grele, ce metod şi ce mijloace întrebuinţează la mărturisire pentru combaterea păcatelor prea lăţite, împotriva celor ce nu se mărturisesc şi nu se cuminecă ce remedii de îndreptare se folosesc, sunt ei eschişi din lista membrilor sinodali, şi astfel din orice corporaţie bisericească şi dela conducerea bisericii, ca unii ce nu-şi îndeplinesc îndatoririle creştineşti; ce obiceiuri religioase la sărbători, la naşteri, cununii, morţi, în legătură cu vieaţa economică; ce credinţe deşarte, în legătură cu anumite slujbe, cu sărbători băbeşti, superstiţii, felul încercat de preot pentru combaterea rătăcirilor şi pentru înălţarea adevăratei vieţi religioase. — Sectarii, câţi de unde au venit, au fost ortodocşi, ori de altă confesiune, sunt în progres, atitudinea lor, ce mijloace şi tactică s'a folosit pentru recâştigarea lor, cauzele nesuccesului.

4. Vieaţa morală: stările de pe urma războiului, decadenţa de acum, pricinile din cari purcede; patimile şi scăderile generale, anumite porniri rele la mai mulţi; în ce măsură e lăţit alcoolismul, furturi, bătăi, procese, înjurături, jocuri de cărţi, sunt lăţite numai între bărbaţi, ori şi la femei şi la tineret; ce s'a încercat pentru stavilirea relelor, societăţi de temperanţă, (este vreun credincios în societatea «Isus vă cheamă» condusă de părintele Trifa dela «Lumina Satelor» şi în ce măsură se ţine de legământ?) de îndreptare, sfatul păcii etc.; ce atitudine de vieaţă au ceice au umblat prin streinătate, ce notă bună au adus cu sine şi ce moravuri rele.

5. Traiul în căsnicie, vieaţa familiară: se obicinuesc căsnicii mixte cu gr.-cat., încuscriri cu streinii, raporturile între soţi, numărul copiilor, tendinţa de a nu aveà copii, avorturi măestrite; divorţul, cauze mai obicinuite, urmările lui, e lăţit; însoţiri nelegiuite, mai nainte de vârstă, concubinaje, pricinile din cari pleacă, motivele din cari se susţin: social, moral, material, de drept etc. mijloacele întrebuinţate cu succes de preot pentru stârpirea lor, cauza neizbânzii; copii nelegiuiţi, proporţia lor, grija de sănătatea copiilor peste tot; feciori burlaci, fete nemăritate dar în vârstă, pricinile generale.

6. Vieaţa socială: raporturile de sprijinire reciprocă; ce şi cum s'a încercat pentru îndrumarea şi înălţarea acestei vieţi;

sunt oarecari instituţii de ocrotire a orfanilor, a bătrânilor şi a altor neajutoraţi; este vreo datină de ajutorare colectivă a văduvelor, a copiilor de şcoală; starea cerşitoriei, câţi cerşitori notorici, în comună; câţi umblă şi în afară, ce încercări de îndreptare; starea sanitară, boale generalizate, grija pentru tămăduirea lor, spital şi alte instituţii de binefacere; se resimt în vieaţa comunei curentele sociale moderne; ce petreceri se obicinuesc, cu ce caracter şi cum decurg.

7. Vieaţa culturală: atitudinea oamenilor faţă de şcoală, sunt analfabeţi, se ţine şcoală de adulţi, cu ce rezultat, este bibliotecă şcolară; izbânzile şi piedecile întimpinate în legătură cu «Casa culturală», la Reuniunea de femei, la Societatea tinerimei, la Corul bisericesc.

8. In vieaţa economică a satului are preotul vre-un rol; sunt năzuinţe de îmbunătăţire în cultura diferitelor ramuri economice?

Deosebit pond trebue să se pună în viitor pe contactul personal dintre preot şi credincioşi, din care să răzulte în chip firesc activitatea de *păstorire individuală*. Cercetarea creştinilor acasă în familie; dacă a lipsit dela biserică în aceeaş zi să-l întrebe de motiv; de l-a văzut între împrejurări nepotrivite, să se intereseze de cauze; de îl ştie lovit de un neajuns să-i ducă mângăere ori sprijin chiar. Pentru preot câştigarea prieteniei între oameni, este întâia condiţie pentru izbânda pastorală.

Cum tratează preotul în special pe un pătimaş notoric, pe un beţiv, pe un hoţ... cu ce rezultate. La bolnav se duce numai când e chemat, ori, îndată ce aude de el, se grăbeşte să-i ducă mângăere, să-i spună că îl pomeneşte în rugăciunile sale de toate zilele. — Şi câte alte prilejuri de contact cu familiile nu găseşte păstorul prin mijlocirea copiilor!

9. In sfârşit, cari sunt raporturile credincioşilor noştri cu cei de altă confesiune, în cele religioase şi sociale; starea materială a Românilor în raport cu cei de alt neam, în ce măsură se lucrează conştient pentru a se ridicà în concurenţă.

La toate aceste întrebări şi la altele, ce se pot pune în legătură cu vieaţa poporului şi cu partea de muncă a preotului, se va răspunde aşà fel, ca să se cuprindă în scris *experienţele pastorale proprii*, metodele şi tactica încercată de fiecare preot, între feluritele împrejurări de vieaţă. Fireşte nu se vor repetì an de an aceleaşi cuvinte şi fraze, ci un lucru aşternut odată pe hârtie se va complectà cu noui observaţii, cu alte experienţe şi metode puse în practică, aşà ca ***adunarea într'un mănunchiu şi selecţionarea acestor însemnări, scrise oricât de simplu şi nepretenţios, să poată constituì un început de pastorală românească, ţinută în spiritul bisericii ortodoxe.***

Dacă pentru trecut ne lipsesc astfel de însemnări, făcând să se peardă atâtea experienţe preţioase şi frumoase izbânzi pastorale, pe cari se întemeià cinstea, pe care o aveà preotul la popor; pentru viitor nu mai putem lipsì dela datoria de a da însaşi preoţimea materialul unei cărţi de pastorală, care ne lipseşte cu totul.

Tabloul III. trebue să cuprindă, în mod cronologic, activitatea cercului religios, cu data şi locul întrunirii, în decursul anului trecut, şi cu tot ce s'a făcut cu prilejul întrunirilor. La diferitele rubrici, cari arată slujba îndeplinită predicile, sau conferinţele ţinute, se însemnează cu o trăsătură perpendiculară, (1) la celelalte se pune cifra, ce se cere.

Intrunirile cercurilor religioase au două laturi: Una care priveşte pe poporul credincios şi alta de sfătuire frăţească între preoţi. In cea dintâi parte se pune tot ce este necesar pentru creşterea şi buna îndrumare a vieţii poporului, încercându-se a se desvoltà aceste întruniri în adevărate *misiuni religioase populare.* Iară în consfătuirea frăţească dintre preoţi, se discută metodele de păstorire, neajunsurile şi greutăţile, cari nu pot fi înlăturate decât cu puteri unite, cu sfat şi cu sprijin frăţesc. Punctele înşirate în legătură cu tabloul II. vor formà bază de discuţie şi constatările făcute de fraţi se vor trece la proces verbal, pentruca la următoarea întrunire să servească de orientare la constatarea progresului sau regresului. Se va constatà la proces verbal absenţa vreunuia dela întrunire şi actul de motivare, care mai poate fi prezentat şi în cele 3 zile următoare la prezident. Mai târziu ne mai având nici o putere de scuzare.

Consfătuirile intime şi frăţeşti vor îmbrăţişà şi un punct nou: constatarea *a*) dacă preotul locului îşi împlineşte îndatoririle de preot şi păstor, după cea mai bună a lui conştiinţă şi în măsura puterilor de care dispune şi *b*) dacă traiul vieţii lui particulare şi în raport cu credincioşii şi cu societatea este în conformitate cu normele sociale în uz şi cu disciplina bisericească în vigoare? Scăderile ca şi meritele, în activitatea, ca şi în vieaţa preotului, se vor face obiect de discuţie frăţească cu gândul de îndreptare a neajunsurilor şi de laudă pentru pilda bună. Constatările se vor trece la proces verbal şi observaţiile se vor continuà de fiecare dată, când cercul se întruneşte în aceeaş comună. Aceasta vrea să fie un început de mai severă disciplinare frăţească, pentru a înlăturà pe încetul atâtea neajunsuri din vieaţa preoţească cari scoboară prestigiul tagmei şi dărâmă autoritatea bisericei, de nu mai poate aveà cuvenitul ascendent asupra mulţimii.

Când repeţita îndreptare şi mustrare frăţească nu are succes, este poruncă evanghelică, ca să fie spus bisericei (autorităţii bis.)

cel vinovat, tot cu acelaş îndemn de îndreptare frăţească şi nu de amestec poliţenesc.

Tabloul IV. reasumă activitatea de un an a despărţământului. Acesta, împreună cu raport resumativ asupra activităţii pastorale a preoţimii, în care se vor scoate în relief experienţele şi observaţiile pastorale, vrednice de reţinut şi cu tabloul de totalizare a activităţii cercurilor religioase, se va înaintà Secţiei, cu toate lucrările (predici, cuvântări, conferinţe), cari vor fi găsite vrednice să fie, eventual, date publicităţii, pentru folosul tuturor.

In sfârşit formularul V. este evidenţa de plătire a cotizaţiilor de membrii pe despărţăminte. Se vor introduce plătirile pe trecut la toţi anii, pentru membrii cari au fost în funcţiune în 1919, iară la ceilalţi începând cu anul de când este în funcţie bisericească. Intrucât cineva nu şi-a plătit toate cotizaţiile pe trecut se arată la «Restanţă». In adunarea ordinară a despărţământului din acest an se va verificà această evidenţă în care se va introduce şi plătirea pe 1924, se va copià într'un exemplar pentru secţie şi într'un al doilea pentru casiera centrală şi se vor trimite direct, însoţit de lista preoţilor, profesorilor preoţi şi absolvenţilor de teologie de pe teritorul despărţământului, cari nu s'au înscris încă membrii la Asociaţia clerului.

Formulare de chitanţe se tipăresc la centru şi se vor trimite în vremea cea mai scurtă pentruca până la data adunării ordinare a despărţământului să le aibă la îndemână fiecare casier.

Aşà credem să aducem nu numai o uşurare în administraţia Asociaţiei, ci şi un îndemn la lucru mai intensiv, punând în evidenţă mulţimea de probleme care trebue să preocupe statornic pe păstorul de suflete.

Tablourile statistice, pe cari le introducem, nu pot aveà altă importanţă decât aceea de a fixà în cifre munca conştientă, sistematică şi devotată, pe care o desfăşură preoţimea noastră în slujba lui Hristos şi în folosul oamenilor. Pentru intensificarea acestei munci trebue să depunem toate silinţele noastre, în particular şi colectiv, şi atunci nu se poate să nu dea roade de reînviere religioasă şi de îndreptare morală, în masele largi ale poporului ca şi în vieaţa preoţimii.

Biroul central al Asociatiei.

Secţia (Eparhia): .... **I.** Parohia: ....
Despărţ. (Prot.): .... Nrul credincioşilor: ....

CONDICA

activităţii pastorale, în şi afară de biserică, a preotului ....

Numărul curent	Data: luna şi ziua	Obiectul	Predici scrise	Predici schiţate	Cuvântări, conferinţe etc. scrise	Cuvântări, conferinţe etc. schiţate	Numărul asistenţilor	Alte lămuriri şi observări

Secţia: .... **V.** Casierul: ....

Evidenţa

cotizaţiilor de membrii la Asociaţia clerului «Andreiu Şaguna» din despărţământul: ....

Nr. crt.	Numele	Comuna	Plătiri 1919 Lei	Plătiri 1920 Lei	Plătiri 1921 Lei	Plătiri 1922 Lei	Plătiri 1923 Lei	Rest Lei	Plătiri 1924 Lei	Plătiri 1925 Lei	Plătiri 1926 Lei	Plătiri 1927 Lei	Plătiri 1928 Lei	Rest Lei	Observare

Secţia: ....

II.

TABLOU

Despărţământul: ....

Numărul credincioşilor: ....

despre activitatea pastorală a preotului .... din .... în cursul anului 192....

1	2		3					4				5				6				7		8		9						10				11				12		13			14			15		16		17	18
	Predici în biserici		Cuvântări			din acestea		Vecernii: Sâmbătă cu citiri biblice ptru elevi		Duminecă cu catehizarea tinerimii		Mărturisirea				Servicii religioase publice, în afară de biserică în cursul anului				Predici la alte biser. (în alte com.)		Conferinţe populare (în alte com.)		Casa culturală						Reun. femei				Soc. tinerimii				Corul biser.		Concubinage			Sectari de ori ce fel			Treceri confesion.		Catehiz. o face preotul			
Numarul curent	scrise	schiţate	la botez	la cununii	la morţi	scrise	schiţate	data	câţi au fost prezenţi?	data	câţi au fost prezenţi?	câţi s'au mărturisit odată în an	câţi mai de multeori pe an	câţi nu s'au mărturisit	dela ce vârstă încep a se mărturisi	peregrinage	procesiuni	masle	siestanii	scrise	schiţate	scrise	schiţate	anul înfiinţării	câte adunări culturale s'au ţinut	câţi au fost prezenţi aproximativ	câte preleg. a ţinut preotul	câte gazete abonate	câte cărţi are bibliot.	anul înfiinţării	numărul membrilor	câte şezători cult.	câte prelegeri a ţinut preotul	anul înfiinţării	numărul membrilor	câte şezători culturale a ţinut	câte prelegeri a ţinut pre tul	anul înfiinţării	câte prod. a făcut	câţi au fost în 1922	câţi s'au cununat	cu câţi s'au sporit	câţi au fost în 1922	câţi s'au convertit	cu câţi s'au sporit	la noi	dela noi	la scoala prim.	la alte scoli	Ce altă activitate a mai desvoltat pe teren religios, cultural, social etc.	Observări

Secţia: .... **III.** Despărţământul: ....

TABLOU

despre activitatea cercului religios[1] ...., preşedinte ....

1	2	3	4																					5	6
			Intrunirea cercului																						
					Serviciul relig.							s'au ţinut				din acestea		Mărturisirea credincioşilor							
Numărul curent	Câte parohii şi filii are cercul	Câţi preoţi are cercul	Data	Comuna	sfânta liturghie	vecernie	maslu	sfeştanie	Te-Deum	numărul aproximativ al asistenţilor	Numele predicatorului, al conferenţiarului	predici	meditaţii	conferinţe relig.	conf. de altă natură	scrise	schiţate	Câţi preoţi au mărturisit:	bărbaţi	femei	feciori	fete	s'a făcut şi cuminecarea lor?	Alte acte de importanţă religioasă ori culturală-socială, săvârşite	Observări

[1] Cercul religios se numeşte după comuna centrală a cercului.

Secția: ....

IV.

TABLOU

despre activitatea despărțământului .... în cursul anului 192...

Președintele: ....

Secretarul: ....

Casierul: ....

1	2							3																4					5	6
	In despărțământ							Adunarea generală și conferența pastorală																Practica relig.					Altă activitate religioasă, culturală, socială	Observări
										Serviciu rel.			activitatea intelectuală											s'au mărturisit						
																				din acestea										
Numărul curent	câți preoți	câți profesori-preoți	câți abs. de teologie	câți sunt membrii ai Asociației	câți cu taxele plătite în ordine	câte parohii și filii	câte cercuri religioase	data întrunirii	Comuna	sfânta liturghie	Te-Deum	câți preoți au slujit	discurs de deschidere	predici	meditații	discurs liber	conferințe religioase	conf. de altă natură	darea de seamă asupra mișcării lit.	scrise	schițate	Subiectul tratat	Numele predicatorului, conferențiarului, referentului	câți preoți	câți profes.-preoți	câți absolvenți de teologie	câți funcționari bisericești	s'au cuminecat de toți		

„Lumina Satelor“, este foaia săptămânală pentru popor, ce apare în Sibiiu, cu redacția și administrația în strada Mitropoliei 30. Prețul abonamentului pe an 90 lei, pe jumătate de an 45 Lei; pentru străinătate 300 Lei, iar pentru America 3 dolari. Prin scrisul ei creștinesc și românesc, în cursul acestor doi ani, s'a ridicat peste toate foile menite pentru popor. Frații preoți au în ea un prețuit tovarăș în munca de păstorire a satelor, căci ea vine săptămânal cu sfaturile și îndrumările ei în multe case, unde preotul numai rar ajunge. Este de datoria noastră să ajutăm răspândirea ei, câștigându-i abonați în fiecare parohie, căci prin aceasta săvârșim o operă de educație și cultură pentru mulțime. Preotii cari au trimis liste de abonament au datoria morală de a îngrijì ca oamenii să-și plătească.

Analele Asociației clerului „Andreiu Șaguna“:

I. Actele primului congres al preoțimii din Mitropolia Românilor ortodocși din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș, ținut în Sibiiu, în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919. Publicate de Biuroul Asociației clerului, Sibiiu 1919, pp. 140. Prețul Lei 10 pentru membri, pentru alții Lei 12.

II. Actele congresului al doilea, biblic, al Asociației clerului «Andreiu Șaguna», ținut în Sibiiu în zilele de 31 Martie (13 Aprilie) — 1/14 Aprilie 1921, publicate de Biuroul Asociației clerului. Sibiiu 1922 pp. 104. Prețul: pentru membri Lei 16, pentru alții Lei 20.

III. Actele congresului al treilea, catehetic, ținut în 2/15—3/16 Noemvrie 1922, publicate de Biuroul Asociației clerului. Sibiiu 1922, pp. 88. Prețul pentru membri Lei 16, pentru alții Lei 20.

In curând vor apăreà: Actele congresului al patrălea, misionar, ținut în 22—24 Octomvrie a. c. la Arad.

Aceste publicații cuprind rapoartele, desbaterile și desideratele exprimate de cele trei congrese, precum și raportul asupra activității Asociației, și fac mărturie de năzuințele și preocupările preoțimii ardelene între noile împrejurări de vieață.

Călindarul Bunului Creștin, pe anul 1924 este cel mai bun călindar, cu bogat material cultural și literar, cu articole de cuprins religios, de învățătură și cu numeroase chipuri. Acesta este călindarul *arhidiecezan*, prefăcut după trebuințele sufletești a tuturor creștinilor. Se vinde la librăria arhidiecezană în Sibiiu și la alte librării, cu 7 Lei fără șematism și 25 Lei cu șematismul arhidiecezei de Alba-Iulia și Sibiiu.

Organizați fără amânare cercurile religioase în cadrul despărțămintelor Asociației «Andreiu Șaguna» a clerului, și inițiați pretutindenea instituția «caselor culturale» la sate, pe temeiul statutelor tip, publicate de Asociație în broșură separată. Cu prilejul executării reformei agrare asigurați intravilan potrivit pentru zidirea «casei culturale».

„Biblioteca bunului păstor“.

Nr. 1. «*Taina pocăinţii*». Studiu pastoral de I. Hanzu. Preţul 1 Leu.

Nr. 2. «*Clerul şi chestiunea alcoolismului*». Traducere de V. Oana. Preţul Lei 4·—.

Nr. 3. «*La centenarul seminarului Andreian*». Disertaţie de Dr. A. Crăciunescu. Preţul 1 Leu.

Nr. 4. «*Chemarea preoţimii noastre*». Consideraţii de actualitate, de mai mulţi. Preţul Lei 5·—.

Nr. 5. «*Şase predici pentru Duminecile postului mare*» *şi* «*Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului*», de mai mulţi. Preţul 2 Lei.

Nr. 6. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Predici pentru timp de războiu, prelucrate după I. Kessler, de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Preţul 2 Lei.

Nr. 7—8. «*26 Predici la credinţa creştină sau Tâlcuirea Crezului*». Traducere de episcopul Nicodem al Huşilor. Preţul Lei 10·—.

Nr. 9. «*Petru Maior şi Unirea*» de părintele Terenţie. Preţul 2 Lei.

Nr. 10. «*Schisma românească*» sau «*Unirea cu Roma*». Preţul Lei 2·50.

Nr. 11. «*Studiul pastoralei în biserica românească*», de Arhim. Iuliu Scriban. (Extras din Revista Teologică).

Nr. 12. «*Ortodoxia şi creştinismul apusean*». Prelucrare din ruseşte de P. S. Sa Nicodem, episcop al eparhiei Huşilor. Preţul Lei 8·—.

„Biblioteca bunului păstor“ se tipăreşte acum sub îngrijirea Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi va apărea şi pe mai departe ca anex la «Revista Teologică». Broşurile de sub Nrii 1—10 s'au împărţit gratuit abonaţilor revistei, cari şi-au achitat abonamentul la timp. Numerii neepuizaţi: 2, 4, 7—8, 10, 11 şi 12 se pot comandă la administraţia «Revistei Teologice», şi la casierul central al Asociaţiei clerului, trimiţându-se pe lângă preţul arătat mai sus şi porto postal.